

B.

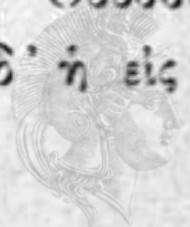
ΕΙΣ ΒΛΑΧΙΑΝ

1.

Παρασκευαί.

Ἐκτοτε ἤρξαντο αἱ προπαρασκευαί πρὸς ἀναχώρησιν, διαρκέ-
σαι, ὡς ἐνθυμοῦμαι, ἐπὶ πολὺ, διότι διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους
πᾶσα ὁδοιπορία ἦν ἐπιχείρησις σπουδαία καὶ δυσχερής, καὶ οἱ μετα-
κινούμενοι πρὸς ἀποδημίαν ἀπετέλουν σπανιωτάτην ἐξαίρεσιν, ὡς
εἴ τις σήμερον ἀπεφάσιζε ν' ἀεροπορήσῃ, καὶ προὔκάλουν τῶν ἄλλων
τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν οἶκτον. Ὅτε εἵμεθα ἔτι ἐν Θεραπείοις, εἰς
τὴν οἰκίαν Χουρμουζάκη, ἐνθυμοῦμαι τὸν θόρυβον ὅστις κατέλαβε
τὴν γειτονίαν πᾶσαν ἡμέραν τινά, καὶ τῶν γυναικῶν τὰ κατηρῆ
βλέμματα, τῶν κεφαλῶν κινήσεις καὶ τοὺς σχετλιασμούς, ὡς εἴ τις
συμφορὰ ἢ τι ἀπαίσιον ἔγκλημα συνέβαινε εἰς τὴν παρακειμένην
ἡμῖν οἰκίαν, διότι τοῦ γείτονος ἡ θυγάτηρ ἐξενιτεύετο, ἀπερχομένη
εἰς Ὀδησσόν, καί, τὸ φρικτότερον, ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ ἐκεῖ σού-
διτον, ἥτοι ξένον καὶ οὐχὶ ὁθωμανικῆς ὑπηκοότητος ἄνδρα, βεβχίως
ἓνα τῶν ἐντίμων ἐκείνων ὁμογενῶν, οἵτινες διὰ τῆς φιλεργίας των
καὶ τοῦ πλούτου, ὃν ἀπέκτησαν ἐν ταῖς ἀποικίαις, τοσοῦτον ἐν τοῖς
μετέπειτα χρόνοις ἐτίμησαν καὶ ὠφέλησαν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ
τότε τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς τῶν κοινῶν ἐθίμων καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀξιο-
πρεπείας ἀσύγγνωστος παράβασις, καὶ ἡ ἀποδημοῦσα κόρη σχεδὸν
ὡς τις Ἰφιγένεια σφαγιαζομένη εἰς ξένους βωμούς.

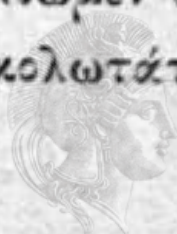
Ἦσαν δὲ αἱ τοιαῦται προλήψεις οὐχὶ ὅλως ἀδικαιολόγητοι, καὶ
πηγὴν εἶχον κυρίως τὰς δυσχερείας καὶ τοὺς κινδύνους μεθ' ὧν συν-
εδέοντο, ὥστε ἡ ἐλαχίστη ἐξ αὐτῶν ἀπέβαινε εἰς Ὀδύσσειαν,
μετὰ σχεδὸν μυθικῶν τῶν περιπετειῶν. Πρὸ πάντων δ' ἡ εἰς Δα-

κίαν ὁδοιπορία ἦν μία τῶν ῥιψοκινδύνων ἐπιχειρήσεων, εἰς ἃς μόνοι οἱ Ἀργοναῦται τῶν Αὐθεντειῶν ἐξετίθεντο, ἀφορῶντες πρὸς τὸ περιμένον αὐτοὺς χρυσοῦν δέρας. Ἐπροτιμᾶτο δὲ συνήθως ἡ διὰ ξηρᾶς ὁδὸς τῆς διὰ θαλάσσης, καίτοι ἔχρυσα οὐχὶ ἐλάττονας τοὺς κινδύνους. Οὕτως ἤκουσα πολλάκις τῆς μητρός μου διηγουμένης τὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἐκ Δακίας, ὅτε πρὸ τῆς γεννήσεώς μου εἶχε τὸ πρῶτον πεμφθῇ Αὐθέντης ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, ἀλλ' ἕνεκα, νομίζω, τῶν τότε περιστάσεων τῆς Εὐρώπης ἠναγκάσθη νὰ ἐπανεέλθῃ ταχέως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ καὶ νὰ πέμψῃ ὀπίσω τὴν οἰκογένειάν του, ἐν ἣ κατετάσσετο καὶ ἡ μήτηρ μου. Ἡ Βουλγαρία τότε ἐδουλοῦτο ὑπὸ ληστανταρτῶν, τῶν τοῦ διαβοήτου Πασβάνογλου, οἵτινες ἔθουον καὶ ἀπώλλυον· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια νὰ ἐκλέξῃ τὴν ὑγράν ὁδόν, καὶ κατῆλθεν εἰς δὲν ἤξεύρω τί τῶν χωρίων τοῦ Εὐξείνου.

Ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσπέραν, ἐν ᾧ παρεσκεύαζον τὰ διὰ τὸν ἀπόπλουν, αἴφνης Τούρκοι λησταὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, καὶ γυμνὰ τὰ ξίφη φέροντες, εἰσώρμησαν εἰς τῶν Κυριῶν τὸ δωμάτιον. Εἰς τὸν ἔσχατον τοῦτον κίνδυνον, σωτήριος ἔμπνευσις ἐπῆλθεν εἰς τὴν μητέρα μου. Ῥιφθεῖσα ἐπὶ τοῦ κιβωτίου τοῦ περιέχοντος τὰ χρήματα καὶ πάντα τὰ πολύτιμα τῆς οἰκογενείας, ἔρρηξε κραυγὰς μεγάλας, προσποιουμένη τὴν ἔγγυον καὶ ἐπίτοκον· τοῦτο δέ, κατὰ τὰ ἰδιότροπα ἦθη τῶν Ὀθωμανῶν ἐπέβαλε θρησκευτικὴν εὐλάβειαν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ληστές, οἵτινες δὲν ἐτόλμησαν νὰ διαμείνωσι, καὶ ἀπῆλθον. Ἀμέσως δ' ἡ οἰκογένεια ἐρρίφθη εἰς τὸ περιμένον αὐτὴν πλοῖον, καὶ οὕτως ἐσώθη ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀνδραποδιστῶν. Καὶ ἐσώθη μὲν ἀπ' ἐκείνων, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον νὰ γίνῃ θῦμα τῶν τρικυμιῶν τοῦ Εὐξείνου, ὃν ἔπρεπε νὰ διαπλεύσῃ ἐν πλοιαρίῳ, διότι τότε οὐχὶ ἀτμόπλοια, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἰστιοφόρα ἀνωτέρων διαστάσεων ἦσαν εἰς χρῆσιν ἰδιωτικῶν διάπλων.

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν διὰ θαλάσσης ἐκπέμψαντες τὰ σκεύη, τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὸν διδάσκαλον, ἐπρόκειτο ν' ἀπέλθωμεν διὰ ξηρᾶς, δι' ὃ καὶ μία τῶν προπαρασκευῶν ἡμῶν, ἡ δυσκολωτάτη πασῶν,

πέβλεπε τὴν προμήθειαν τοῦ μέλλοντος νὰ μᾶς μεταφέρῃ ὀχήμα-
 ρος. Συνήθως ἐγίνετο ἡ μετακόμισις, φαίνεται, διὰ φορτηγῶν ἁμα-
 ῶν δυσκάμπτων καὶ δυσκινήτων, ψαθροστεγᾶστων καὶ ἐντὸς ἐστρω-
 μένων, καὶ ὅς, ἄλλοτε μὲν ἵπποι, τότε δὲ βόες ἔσυρον ὡς ἐδύναντο,
 ἀνέτρεπον καὶ πάλιν ἀνώρθουν ἐπὶ ἀνηφόρων καὶ κατηφόρων, οὐ-
 ποτε γνῶσιν λαθόντων σκαπάνης ὁδοποιοῦ. Ἄλλ' οἱ γονεῖς μου,
 κατ' ἐξαιρετικὴν εὐτυχίαν, εὗρον καὶ ἠγόρασαν, πρᾶγμα σπανιώ-
 τατον, ἢ μᾶλλον μοναδικόν τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄρμαμαξαν
 (καρέτταν), ἧς ἡ στρογγύλη γαστήρ, τὸ στιλπνὸν κίτρινον χρῶμα,
 οὐ μόνον ἡμῶν τῶν παιδίων ἐκίνει τὸν θαυμασμόν, ἀλλὰ προῦκάλει
 τὰς ἐπισκέψεις ὅλων τῶν γνωρίμων, ἐρχομένων νὰ ἰδῶσι τὸ ἄγνωστον
 τοῦτο μηχανήμα τῆς φραγκικῆς βιομηχανίας. Εἶχε δὲ χρησιμεύσει
 αὐτὸ εἰς τὴν ὁδοιπορίαν τινὸς τῶν ἐκ Βλαχίας ἐλθόντων, ἴσως ἐνὸς
 τῶν θυμάτων τῆς μεγάλης πυρκαϊᾶς, καὶ ἐπωλήθη εἰς ἡμᾶς καθ' ὃ
 ἄχρηστον μένον εἰς τὴν ὁδῶν ἐστερημένην Κωνσταντινούπολιν.

Τέλος ἀνέτειλε τῆς ἀναχωρήσεως ἡ ὑφ' ἡμῶν τοῦλάχιστον τῶν
 παιδίων ἀνυπομόνως περιμενομένη ἡμέρα, ἥτις ἐνετυπώθη ἰσχυρῶς
 εἰς τὴν μνήμην μου, διότι ἐνῶ ἡ λοιπὴ οἰκογένεια εἰσῆλθεν εἰς
 τὴν ἄρμαμαξαν καὶ τὰς ἐπομένας αὐτῇ σκευοφόρους, ἐγὼ ὀκταετὲς
 παιδάριον, περισκελίδας (ποτούρια) ἐνδεδυμένος χρυσοκεντήτους ἐκ
 μέλανος κατυφέ, μικρὸν φέσιον φέρων ἐπὶ τῆς κόμης μου, ἥτις
 χρυσῇ τότε ἔχεϊτο ἐπὶ τῶν ὤμων μου, εἰς δὲ τὴν ζώνην ἔχων λιθο-
 κόλλητον ἐγχειρίδιον, χαρισθέν μοι ὑπὸ τῆς μάμμης μου, καὶ ὃ
 καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα ἔδωκα εἰς τὸν πρωτότοκον τῶν υἱῶν μου,
 ἐτέθην ἐπὶ χρυσοφαλάρου ὠραίου ἵππου ἐπὶ κεφαλῇς τῆς ἐρίππου
 φρουρᾶς, ἥτις ἔμελλε νὰ μᾶς συνοδεύσῃ δι' ὅλης τῆς ὁδοιπορίας,
 καὶ οὕτω διῆλθα τὰς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παιδαριωδῶς
 ὑπερήφανος, διότι εἴλκυον συρρόην εἰς τὰ παράθυρα καὶ τὰς ἐπευ-
 φημίας πάντων ὅσοι μᾶς ἀπήντων.

Οὕτως ἐξῆλθον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μὴ προβλέπων ὅτι τὴν
 ἐγκατέλειπον σχεδὸν διὰ πάντοτε.

2.

Ὀδοιπορία.

Ὀλίγον δ' ἔξω τῆς πόλεως ἀνέβην καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἄμαξαν, καὶ οὕτως ἐξηκολούθησεν ἡ Ὀδοιπορία, ἐξ ἧς πολλὰ δὲν διέμειναν εἰς τὴν μνήμην μου, διότι τὰ παιδία εἰσὶν ὀλίγον παρατηρητικά, καὶ ἐγὼ πιθανῶς ἡσχολούμην μᾶλλον εἰς παιγνίδια ἐντὸς τῆς ἀμάξης μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου, ἢ ὅτι προσηλούμην εἰς τὰς παροδικὰς ἐντυπώσεις. Ἐνθυμοῦμαι ὅμως, ὅτι τὴν πρώτην ἡμέραν ὀλίγον Ὀδοιπορήσαμεν καὶ κατελύσαμεν ἐνωρίς, ἐν μέσῳ ῥαγδαιοτάτης βροχῆς, εἰς τὴν Θρακικὴν κωμόπολιν τὴν καλουμένην Σαράντα Ἐκκλησιαῖς, ὅπου μᾶς ὑπεδέχθη περιποιητικώτατα ὁ προὔχων τῆς πόλεως, εἰς δὲ τὴν Σηλυβρίαν μᾶς παρέθεσε πολυτελέστατον δεῖπνον ὁ ἀρχιερεὺς.

Πανταχοῦ ὅμως δὲν ἀπηντῶμεν ὁμοίαν δεξίωσιν, καὶ ἰδίως ἀφ' οὗ προέβημεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, κατελύομεν πολλάκις τὸ ἑσπέρας εἰς καλύβας χωρικῶν πτωχάς, ἀλλὰ καθ' ὅσον τὰς ἐνθυμοῦμαι καθαρίας, ὅπου τὰ τῆς τροφῆς μετ' οὐκ ὀλίγων δυσκολιῶν πολλάκις ὠκονομοῦντο. Δι' ἡμᾶς ὅμως μάλιστα τὰ παιδία, τοῦτο ἦν εὐτυχῶς ἀδιάφορον, καὶ ἐχαίρομεν διὰ πάντα τὰ νέα ἀντικείμενα ὅσα ἀπηντῶμεν. Τοιαῦτα ἦσαν οἱ ἡμᾶς καὶ αὐταὶ αἱ καλύβαι, διότι τοιαύτας οὐδέποτε εἶχομεν ἰδεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπίσης καὶ ἡ ἀσυνήθης τροφή καὶ κλίνη, καὶ τῶν χωρικῶν ἡ παράδοξος ἐνδυμασία, καὶ αὕτῃ ἡ περίστασις ὅτι δὲν ἤξευρον πολλοὶ αὐτῶν τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ πολλάκις διὰ σχημάτων συνεννοούμεθα.

Εἰς ἐκ τῶν σταθμῶν ἡμῶν ἦν ἡ κώμη Φακῆ, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἵμου, ἢ τινος αὐτοῦ προβολῆς. Ἐκεῖ ἡ οἰκοδέσποινα, νέα καὶ ὠραία γυνή, ἀφελὴς τῆς Θράκης χωρική, μᾶς διηγήθη ὅτι πρὸ ἐνὸς ἔτους εἶχε καταλύσει παρ' αὐτῇ ἡ Αὐθεντικὴ οἰκογένεια, καὶ μᾶς ὠμίλει περὶ τῆς Κερᾶς, ὡς περὶ ἁγίας καὶ θαυματουργοῦ γυναικός, ἀπεριόριστον ἐκφράζουσα οἱ αὐτὴν εὐλάβειαν καὶ εὐγνω-

ροσύνην, οἷοτι ὡς διηγήθη εἰς τὴν μητέρα μου, τῇ ὤφειλε πᾶσαν τῆς ζωῆς τῆς τὴν εὐτυχίαν. «Παρατηρήσασά με, εἶπε, τὴν ἐσπέραν τῆς ἀφίξεώς της ὅτι ἀπέματτον ἐν δάκρυ, μὲ ἠρώτησε τί ἔχω καὶ κλαίω, τί μὲ λυπεῖ. Μὲ ἠρώτησε δὲ μετὰ τοσοῦτον ἡγεμονικῆς συγκαταβάσεως καὶ γλυκύτητος, ὥστε μοὶ ἐφάνη ὅτι ἴστατο ἐμ-
 πρὸς μου ἡ Παναγία, καὶ ἡ καρδία μου ἐσκίρτησε πρὸς αὐτήν, καὶ τῇ ὡμολόγησα ὅτι ὁ ἀνὴρ μου, ὅστις εἶναι ἀγαθὸς κατὰ τὰ ἄλλα καὶ μὲ ἀγαπᾷ, εἶναι ὅμως ὀξύθυμος καὶ διὰ τὸ ἐλάχιστον ἐξάπτεται καὶ μ' ἐπιπλήττει, καὶ ὅταν τῷ ἀποδεικνύω ὅτι ἔχει ἄδικον, ὀργίζεται ἔτι μᾶλλον, καὶ κραυγάζει. Ζῶμεν εἰς ἀδιάκοπον ἔριδα, καὶ ἡ ζωὴ μου μοὶ εἶναι βάσανος». Καὶ τὰ δάκρυα μὲ διέκοψαν. Ἄλλ' ἡ Κερά ἠυδόκησε νὰ μοὶ λάβῃ τὴν χεῖρα, καὶ ἀγγελικῶς μειδιῶσα, — «Μὴ κλαίης, μοὶ εἶπε, καὶ ἡξεύρω ἱατρικὸν διὰ τὸν θυμῶν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρός σου. Ἄν τὸ μεταχειρισθῇς χωρὶς ἐκεῖνος νὰ τὸ ἡξεύρῃ, βεβαίως τὸν θεραπεύει. Λάβ' ἐν λαγήνιον νερὸν ἀπὸ τὴν βρύσιν τὸ μεσονύκτιον, ἐν ᾧ λέγεις τρία «Πάτερ ἡμῶν», καὶ ἄφες αὐτὸ εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας. Τὸ πρωί, ὕπαγε εἰς τὸ ἴδιον μέρος, καὶ τὴν στιγμὴν ὅταν ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος, εἰπὲ ἄλλα τρία «Πάτερ ἡμῶν», καὶ λάβε τὸ λαγήνιον, καὶ φύλαττέ το ἐπιμελῶς· ὅσάκις δὲ βλέπεις τὸν ἄνδρα σου νὰ θυμῶνῃ, ῥόφα ἀπὸ τὸ νερὸν τοῦτο, ἀλλὰ φυλάξου μὴ τὸ καταπίης, ἢ μὴ τὸ πτύσης καὶ φύλαττέ το εἰς τὸ στόμα σου ἕως ὅτου νὰ εἰπῇς εἰς τὸν νοῦν σου τρία «Πάτερ ἡμῶν». Πρὶν κενώσης τὸ λαγήνιον, θὰ ἰδῇς τὸν ἄνδρα σου ν' ἀλλάξῃ γνώμην».

Αὐτὸ μοὶ παρήγγειλε, καὶ ἐγὼ τὴν ἰδίαν νύκτα ἐπῆγα καὶ ἐτοίμασα τὸ ἱατρικόν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀμέσως τὸ μετεχειρίσθην, καὶ εὐθὺς ἤρχισα νὰ βλέπω καὶ τὴν ἐνέργειάν του. Πρὶν τελειώσω τὰ τρία «Πάτερ ἡμῶν» ὁ ἄνδρας μου εἶχε καταπραῦνθῇ καὶ ἐξέλθει. Καθ' ἡμέραν δὲ ἐγίνετο πραότερος, μ' ἐπέπληττεν ὀλιγώτερον, καὶ μ' ἐζήτηι συγχώρησιν διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ τραχύτητά του, καὶ τώρα ζῶμεν ὡς δύο περιστέρια. Τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς μου τὴν ὀφείλω εἰς ἐκείνην τὴν ἀγίαν».

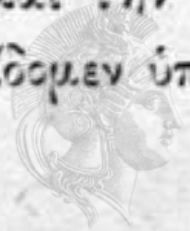

Τὴν περίστασιν ταύτην ἐνθυμοῦμαι τοσοῦτον ἀκριβῶς, διότι ὁ πατήρ μου, ὁμιλῶν περὶ αὐτῆς μετὰ ταῦτα, μᾶς ἔλεγεν ὅτι κακαὶ εἰσὶ βεβαίως αἱ προλήψεις, καὶ ἐν γένει οὐχὶ ἐπαινετὸν ἢ ἐνίσχυσιν αὐτῶν παρὰ τῷ λαῷ· πολλάκις ὅμως ἀναπόφευκτον ἀποβαίνει νὰ σκευάζεται ἡ ἀλήθεια ἀναλόγως τῆς δεκτικότητος τοῦ πνεύματος εἰς ὃ προσάγεται. Οὕτω τότε, ἂν ἐλέγετο εἰς τὴν γυναῖκα ταύτην ὅτι ἵνα ἀφοπλίζῃ τὸν ἄνδρα τῆς, πρέπει νὰ σιωπᾷ εἰς τὰς ἀδίκους προκλήσεις του, ποτὲ δὲν θὰ εἶχεν αὐτὴ τὴν φρόνησιν ἢ τὴν δύναμιν χαρακτῆρος ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλήν· ἐν ᾧ τὸ τέχνασμα τοῦ ὕδατος καὶ ἡ τυφλὴ αὐτῆς πίστις εἰς τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα τῆς θεραπείας, κατηύνασε τὸν ἄνδρα τῆς, καὶ ἔφερεν εἰς αὐτὸν μεταμέλειαν, καὶ εἰς αὐτὴν τῆς ἐπιλοιποῦ ζωῆς τῆς τὴν ἡσυχίαν.

Ἄλλο δέ τι δὲν ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, πλὴν ὅτι ἐφερόμεθα ὅπως αἱ ἀνώμαλοι ὁδοί, καὶ πολλάκις ἡ ἑλλειψὶς πάσης ὁδοῦ μᾶς ἔφερεν, ἀνὰ πᾶν βῆμα κινδυνεύοντες ν' ἀνατραπῶμεν, διότι ὅτε μὲν προσεκρούομεν εἰς προσκόμματα μεγάλων λίθων ἢ ξύλων μετ' ἀκηδίας ἀφιέμενα ἐπὶ τῶν ὁδῶν, ὅτε δὲ διηρχόμεθα διὰ ὁσῶν, ὧν εἶχον μὲν κοπῇ τὰ δένδρα, ἀλλ' ἔμενον προέχουσαι αἱ ῥίζαι, καὶ ὑπὲρ αὐτάς ἔπρεπε νὰ διέλθῃ ἡ ἁμαξά, ἔχουσα καὶ αὐτὴ τὸ θεμελιώδες ἐλάττωμα ὅτι ἦν μονόζυγος, εἶχε δηλαδὴ ἐν μόνον τὸ ξύλον τὸ ἐνοῦν τοὺς ἐμπροσθίους τροχοὺς μετὰ τῶν ὀπισθίων, ἀντὶ νὰ τὸ ἔχῃ διπλοῦν, καὶ ἐπομένως ἡ ἐλαχίστη συνταραξὶς ἰσορροπίας εὐκόλως τὴν ἀνέτρεπε· οἱ δ' ὅμως καὶ ὅσάκις διηρχόμεθα μέρος τι ὥπως οὖν δύσβατον, οἱ συνοδεύοντες ἡμᾶς φύλακες, εἴτε ἐκ τῶν ἵππων αὐτῶν εἴτε καὶ πεζεύοντες, ἐστήριζον διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ὤμων τὸ ὄχημα ἐξ οὗ μέρους ἔνευεν.

Εἰς τῶν τελευταίων ἡμῶν σταθμῶν ἤξεύρω ὅτι ἦτο τὸ Γιούργιον, ὅπου ὁ διοικητὴς πολυτελῶς μᾶς ἐστίασεν ὡς ὑποδεχόμενος, δὲν ἤξεύρω ἂν ἀρχαῖόν του γνώριμον, ἢ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Αὐθέντου.

Τὴν δ' ἐπαύριον μετὰ μεσημβρίαν ἐφθάσαμεν εἰς μικρὰν σύμφυτον πεδιάδα, ἧς ἀγνοῶ καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀπόστασιν ἐκ Βουκουρεστίου. Ἐκεῖ δέ, εἰς ὄχθην ῥυακος εἶδομεν ὑπὸ τὰ δέν-

ὅσα ἱσταμένας μεγαλοπρεπεῖς ἡγεμονικάς ἀμάξας, καὶ εὐθύς ἤλθον στυγεύδουσαι πρὸς ἡμᾶς καὶ τείνουσαι τὰς ἀγκάλας, ἢ πρὸς πατρός μου, καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς καὶ θεία μου Κυρία Αἰκατερίνη Γκίκα, ἣν τότε πρῶτον ἐβλέπομεν. Ἡ συνέντευξις ὑπῆρξε περιπεθεστάτη, καὶ οὕτω διανεμηθέντες εἰς τὰς δύο νέας ἀμάξας ὠδηγήθημεν εἰς Βουκουρέστιον.

3.

Ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ἐνταῦθα εἶχεν ἐνοικιασθῆ δι' ἡμᾶς εἰς τὴν πρωτίστην ὁδὸν τῆς πόλεως, τὴν καλουμένην *Πόδο Μογοσόϊ*, οἰκία οὐχὶ μὲν μεγαλοπρεπής, ἀλλ' εὐρύχωρος, ἔχουσα μέγαν κῆπον, οἰκοδεσπότην δὲ τὸν Κ. Φωκᾶν, Ἑλληνα τὴν καταγωγὴν, οὗ ἡ θυγάτηρ Αἰκατερίνη, κόρη ξανθὴ δεκατετραετῆς τότε καὶ ὠραία, ἤρχετο ἐνίοτε καὶ ἔπαιζε μεθ' ἡμῶν τῶν παιδίων. Ἐπανεῖδον δ' αὐτὴν πολλὰ ἔτη μετὰ ταῦτα ὡς Κυρίαν Γκίκα, θαυμαζομένην διὰ τὸ κάλλος τῆς, καὶ πάλιν μετὰ νέων ἐτῶν παρέλευσιν εἶδα τὴν θυγατέρα αὐτῆς, τὴν περίφημον γενομένην ὑπὸ τὸ ὄνομα Δώρας τῆς Ἰστριάδος.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν ἡμῶν ἡ θεία μου Αἰκατερίνη ἔδωκε μέγαν χορὸν πρὸς δεξίωσιν ἡμῶν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τοὺς γονεῖς μου μετὰ τῆς ἐγγχωρίου κοινωνίας. Γυνὴ ἔτι νέα τότε, εὐειδής, ἀγχίνους καὶ πεπαιδευμένη, διεκρίνετο καὶ γενικῶς ἠγαπᾶτο καὶ διὰ τὴν σπανίαν αὐτῆς ἀγαθότητα. Ὁ σύζυγος αὐτῆς, Ἀλέξανδρος Γκίκας ἐκ Μολδαυίας, εἶχε μεταβῆ εἰς Ῥωσσικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἔλαβε πολιτικὸν βαθμὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν τοῦ ὑποστρατήγου, *général de brigade*, δι' ὃ καὶ *Βριγαδίου* κοινῶς ἐλέγετο, καὶ *βριγαδιρέσσα* ἡ θεία μου. Καὶ τότε μὲν ἐκεῖνος διέμενεν ἐν Ῥωσσίᾳ. Τὸν εἶχε δὲ συνοδεύσει εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, ὅπερ τότε ἦν σπανιώτατον δι' Ἑλληνίδα, καὶ ἀπεκόμισε πλούσιον

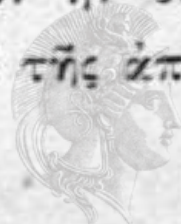
θησαυρόν πείρας καὶ γνώσεων· καὶ μετὰ θαυμάσμου τὴν ἤκουσα διηγουμένην ὅτι ἐχόρευσέ ποτε, ἐν Πετροπόλει, τὴν λεγομένην πολονέζαν, νομίζω, μετὰ τοῦ Αυτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ἦτον δ' ἐγκρατὴς καὶ διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, καὶ ὡς μεταγενεστέρως ἐδυνήθην νὰ γνωρίσω, τῆς φιλολογίας αὐτῶν.

Εἰς τὸν χορὸν ἐκεῖνον παρευρέθην καὶ ἐγώ, διότι εἰς τὴν αὐθεντικὴν αὐλὴν δὲν ὑπῆρχεν ἐθιμοταξία ἀποκλείουσα τὰ παιδιά, ἢ, ἂν ὑπῆρχε, δὲν ἐφηρμόζετο καὶ εἰς ἐμέ, ὡς ὄντα τῆς οἰκογενείας.

Ἡ παρουσία μου δέ, ἂν ἡγχαρίσται ἐμέ, διεσκέδαζε καὶ τοὺς ἄλλους οὐχ ἥττον, διότι, μικρὸν παιδίον, εἶχον τὴν ἀξίωσιν ν' ἀναμιγῶ εἰς τοὺς χοροὺς τῶν μεγάλων, καὶ τὴν ἀδελφὴν μου Εὐφροσύνην κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα, ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐξ ἀγνοίας τοῦ δέοντος, τὴν ἀριστεράν, εἰπόμεν ἑκατέρωθεν εἰς τὴν πολονέζαν, ἥτις πολλὴν δὲν ἀπῆτει ὀρχηστικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἦν τότε μία τῶν συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένων ὀρχήσεων.

Ἐκ τῆς οἰκίας, ἣν κατοκοῦμεν, ἀπελαμβάνομεν ἐνίοτε τοῦ θεάματος τῆς διαβάσεως τοῦ Αὐθέντου ἀπερχομένου εἰς τὸν περίπατον. Συνέβαιεν ὅμως τοῦτο σπανίως διότι ἡ ἀξιοπρέπεια ἀπῆτει τὸν ἡγεμόνα ἀκριβοθεώρητον. Ὁχεῖτο δὲ πάντοτε εἰς χρυσὴν ἀρμάμαξαν ἑξιππον, βραδύτατα βαίνουσιν, ὡς εἰς κηδεῖας πομπήν, συνοδευομένην δ' ὑπὸ πολυαρίθμων ἐφίππων σωματοφυλάκων ἐν παρατάξει ἐκατέρωθεν βαδιζόντων.

Ἦν δὲ τὸ ὀχεῖσθαι οὐχὶ τοῦ ἡγεμόνος μόνον προνόμιον, ἀλλ' ἀνάγκη ἀναπόδραστος πάσης τῆς κοινωνίας, ἐνεκα τῆς τότε ἔτι καταστάσεως τῶν ὁδῶν τοῦ Βουκουρεστίου, αἵτινες ἦσαν ξυλόστρωτοι (πόδος, ὡς ἐλέγοντο), αἱ δ' ἐγκαρσίως καλύπτουσιν αὐτάς δοκοὶ (πόδινα) ἦσαν οὐχὶ καθηλωμένοι, ἀλλ' ἐπλεον ἐπὶ τοῦ ῥευστοῦ πηλοῦ· ἂν δὲ τις ἀπροσέκτως ἐπάτει τὸ ἐν ἄκρον μιᾶς ἐξ αὐτῶν, τὸ ἕτερον ἀνεσκίρτα, ὡς κινητὴ αἰώρα, καὶ ἠπεῖλει τὴν ζωὴν τῶν διερχομένων. Ὡς ἐκ τούτου, εἰς οὐδένα οὐ μόνον τῶν ἐπιστήμων ἀλλ' ἀπλῶς τῶν ἑαυτοὺς σεβομένων ἦν δυνατόν οὐδ' ἐπιτετραμμένον νὰ πεζοπατῇ, καὶ ἡμεῖς οἱ πρὸ τῆς ἀπελεύσεως ἐκ

Κωνσταντινουπόλεως οὐδέποτε ἰδόντες ἄμαξαν, ἤναγκαζόμεθα νὰ ἐξωμεν δύο τοιαύτας, ὧν ἡ μία, ἡ ἐπίσημος, ἦν λευκὴ καὶ ἐπίχρυσος, καὶ προσέτι ἄλλην τρίτην διὰ τὸν βατάχον (οἰκονόμον τῆς οἰκίας) Ἰανάκην, ὅστις ἐπίσης, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, δὲν ἐδύνατο ζῆλος νὰ ἐξέρχεται. Ἦσαν δὲ τὰ ὀχήματα ταῦτα τῶν ἀρχόντων πλὴν πολυτελέστερα τότε τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἐν χρήσει· οἱ πλείστοι τῶν ἵππων ἐκαλύπτοντο μέχρι τῶν ποδῶν ὑπὸ μεταξωτῶν δικτύων, καὶ ὥραϊον ἦν τὸ θέαμα τῆς τετραπλῆς σειρᾶς ἄμαξων, ἥτις ἀνὰ πᾶσαν δεῖλην ἐπλήρου τὴν μεγάλην ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τοὺς περιπάτους *Χερεστρέου* καὶ *Κολεντίαν*. Ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ἄμαξαι δίζυγοι· καὶ ὅτε ποτέ, ὁδοιπορήσαντες ἐκτὸς τῆς πόλεως, εἶχομεν ζεύξει εἰς τὴν ἡμετέραν τέσσαρας ἵππους, ἐπὶ τῆς ἐπιστροφῆς, πρὶν εἰσελάσσωμεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἀπεζεύξαμεν τοὺς δύο, διότι τὸ ἐν τεθρίππῳ ἐλαύνειν ἦν δικαίωμα μόνον τοῦ ἡγεμόνος.

Ἐμείναμεν δ' εἰς τὴν οἰκίαν Φωκᾶ ἐν ἔτος, νομίζω, ἢ τοῦλάχιστον διεχειμάσαμεν εἰς αὐτήν, καὶ μετὰ ταῦτα μετέβημεν εἰς τὴν τοῦ Κλιντζιάνου, παρὰ τὴν αὐτὴν ὁδόν, εἰς τινα ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς εὐθυγραμμίας αὐτῆς κειμένην εὐρυχωροτέραν δὲ καὶ πολυτελεστέραν τῆς ἄλλης, καὶ πρὸ πάντων τὸ σπουδαῖον δι' ἡμᾶς πρότερημα ἔχουσαν, ὅτι ἦτο πολὺ πλησιεστέρα τῆς ἡγεμονικῆς Αὐλῆς.

Τὴν πρώτην ἡμέραν ἅμα εἰσῆλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην, ἐν ᾗ ἔπαιζον ἐντὸς τῆς μεγάλης αἰθούσης, εἰς μίαν τῶν χαραγμάδων τοῦ ἐδάφους στιλπνὸν τι ἀντικείμενον προσέβαλε τὸ βλέμμα μου. Κατὰ τὴν ἔμφυτον δ' εἰς τὰ παιδία πολυπραγμοσύνην καὶ περιέργειαν, ἐπεχείρησα καὶ κατῴρθωσα νὰ τὸ ἀποσπάσω, καὶ πρὸς μεγίστην μου ἐκπληξιν εὗρον ὅτι ἦτο λευκὸς δακτυλιόλιθος, ἔχων ἀρχαίαν γλυφὴν, ἥς δὲν ἐνθυμοῦμαι τὴν παράστασιν, ἥτις ὁμως, καθ' ἣν τότε μοι ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν, καὶ καθ' ἣ καὶ παρὰ τῶν γονέων μου ἤκουσα, ἦτον ὠραιότατη. Ἡ χαρὰ μου ἦν ἀπερίγραπτος καὶ ἴσως ἐνεκα τῶν ἰδεῶν ἃς μοὶ ἐνέπνεεν ὁ πατήρ μου ἐθεώρουν ὡς μέγα εὐτύχημα ὅτι εὗρον ἀρχαῖον ἀντικείμενον, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦν καὶ πολύτιμον. Τῷ ὄντι δὲ σπάνιον καὶ ἀκατανόητον ἦν τὸ εὐ-

ρημα καὶ ἡ μόνη δύνατὴ αὐτοῦ ἐξήγησις ἐφάνη ὅτι ὁ λίθος προῆλθεν ἐκ τῆς ἁμμου, ἥτις ἦν εἰς ὑψηλὸν λόφον συσσωρευμένη ἐντὸς τῆς αὐλῆς ἡμῶν καὶ δι' ἧς ἔτριβον τὸ ἔδαφος τῆς οἰκίας καθαριζόμενον. Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε ἐπήγομεν εἰς τὴν ἡγεμονικὴν Αὐλήν, πολὺς λόγος ἐγένετο περὶ τοῦ δακτυλιολίθου μου, καὶ πολλὰ ἐγὼ περὶ αὐτοῦ διηγούμενη εἰς τοὺς συμπαίκτορας, καίτοι πρεσβυτέρους μου, υἱοὺς τοῦ Αὐθέντου. Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Δημήτριος, ἐπέμεινε νὰ ἰδῇ τὸν λίθον. Ἐπειδὴ δὲ δὲν τὸν εἶχον μετ' ἐμοῦ, ἔπεμψα εἰς τὴν οἰκίαν νὰ μοὶ τὸν φέρωσιν. Ἀλλ' ἄφ' οὗ τὸν ἔλαβε, τὸν ἐθεώρησε μετ' ἀδιαφορίας, καὶ ἔπειτα καλέσας τὸν Ἀλβανόν του, ἦτοι ἓνα τῶν σωματοφυλάκων, ὅστις ἦν προσηρτημένος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, καίτοι παιδίον, τῷ ἐδώρησε τὸ εὔρημα, ἐφ' ᾧ ἐγὼ τοσαύτην εἶχον χαράν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνόμιζον ὅτι ἀστειεύεται, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἰδὼν ὅτι σπουδαίως καὶ ἀμετακλήτως τῷ ἔδωκε τὸν δακτυλιολίθον, ἐνθυμούμαι ὅτι τὸ καταλαβόν με αἶσθημα ἦτον οὐχὶ τοσοῦτον ἀγανάκτησις διὰ τὴν στέρησιν τοῦ μικροῦ θησαυροῦ μου, ὅσον ἐκπληξίς διὰ τὴν κατὰ χρῆσιν τῆς ἐμπιστοσύνης μου. Πᾶν παράπονον ἦν μάταιον, διότι ἡ ἐγκλησις ἔπρεπε νὰ γίνῃ πρὸς τὴν Κεράν, καὶ οἱ γονεῖς μου ἤθελον ν' ἀποφύγῃσι τὸ σπουδαῖον τοῦτο διάβημα. Ἐπομένως ἐσίγησα καὶ ὑπέμεινα τὴν ἀδικίαν μετὰ λύπης, ἀλλ' ἄνευ μνησικακίας.

Ἡ οἰκία ἡμῶν ἦτο διώροφος, εὐρεῖα, ἱκανῶς μεγαλοπρεπής, ἀλλ' ἀφελῶς ἐσταλμένη. Ἐν αὐτῷ εἶχε ὠματίον καὶ ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ πατρός μου Σπυρίδων Σκουφός, ὁ μετὰ ταῦτα ἐν Ἑλλάδι πολιτευθεὶς· ἐνοικον δ' εἶχομεν καὶ τὸν διδάσκαλον ἡμῶν Ἐρκουλίδην, εἰς οὗ τὸ ὠματίον πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ἐμένομεν ἡμεῖς τὰ παιδία, διδασκόμενα, ἢ ἐπὶ προφάσει ὅτι διδασκόμεθα· διότι ἡ διδασκαλία τῶν τότε χρόνων ἦν ὅλως ἀμέθοδος, ὥστε τὸν πλεῖστον χρόνον κατετρίβομεν ἀδημονοῦντες καὶ χασμῶμενοι, ὀλίγιστα δ' ἐμάνθανομεν. Ἡ ἀδελφὴ μου Ραλοῦ, πενταετῆς ἴσως τότε, ἐμάνθανε ν' ἀναγινώσκη, καὶ παρὰ τὸ παράθυρον καθημένη, τὸ βιβλίον δ' εἰς τὰς χεῖρας ἔχουσα, πολλάκις ἀνεστραμμένον,

προσποιεῖτο διὰ τῆς φωνῆς τὴν ἀναγινώσκουσιν, ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ εἶχε προσηλωμένον τὸ βλέμμα καὶ τὸν νοῦν, ὃ δὲ διδάσκαλος περι-
ορίζετο εἰς τὸ νὰ τῇ ῥίπτῃ ἐνίστῃ μακρόθεν ἐν « ἔλα, διάβαζε ! »
Ἀπερρόφωμεν δὲ πᾶσαν τὴν προσοχὴν του, ἡ ἀδελφὴ μου Εὐφρο-
σύνη καὶ ἐγώ, διότι εἰς ἡμᾶς ἐδίδασκε τὸν Πανηγυρικὸν τοῦ Ἴσο-
κράτους, μάτην ἀγωνιζόμενος νὰ καταστήσῃ ἡμῖν καταληπτάς
ἐκνοίας δι' ἃς ἦν ἀνώριμος ὁ παιδικὸς ἡμῶν νοῦς, βασανίζων δ' ἡμᾶς
εἰς ἐκμάθησιν γραμματικῶν τύπων, ὧν δὲν μᾶς ἐξήγει τὴν ἐφαρ-
μογὴν, καὶ εἰς ἐκστήθισιν κειμένου, πρὸς ὃ ἐξανίστατο ἡ μνήμη
ἡμῶν, μὴ βοηθουμένη ὑπὸ τῆς καταλήψεως. Πλὴν δὲ τῶν ξηρῶν
ἐκείνων τύπων τῆς γραμματικῆς οὐδεμίαν ἄλλην γνῶσιν ἢ εἰδήσεις,
πλουτίζουσα τὸν νοῦν ἢ καλλιεργοῦσα τὴν κρίσιν, συνεπλήρου τὴν
διδασκαλίαν· ὥστε ἐν ἀληθείᾳ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι εἴ τι ἐγνώριζον,
ὤφειλον αὐτὸ εἰς τὰ ἀρχαῖα διδάγματα τοῦ πατρός μου, ὅστις καὶ
τότε ἔτι, ὅσάκις στιγμαὶ τῷ ἐπερίσσευον ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τῶν
δημοσίων του καθηκόντων, ἀφιέρου αὐτάς εἰς συνδιαλέξεις μεθ'
ἡμῶν, αἵτινες μᾶς ἐδίδασκον καὶ μᾶς ἔτερπον.

Μᾶς εἶχε δοθῇ δὲ τότε καὶ ἰδιαίτερος διδάσκαλος καλλιγραφίας.
'Αλλὰ μετ' οὐ πολὺ δὲν ἤξεύρω κατὰ τίνος συμβουλᾶς, ὁ πατήρ
μου παρεδέχθη ὅτι ἡ χεὶρ ἀσκεῖται μᾶλλον διὰ τῆς ζωγραφικῆς,
καὶ ἀντικατέστησε τὸν καλλιγράφον διὰ ζωγράφου, πρὸς μεγάλην
δυσἀρέσκειαν τοῦ κ. Ἐρκουλίδου, ὅστις ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὸν
πρῶτον, ἐλεεινολογῶν τὴν ἀποτύφλωσιν τοῦ ἄρχοντος τοῦ περὶ τῶν
ἀντικειμένων τούτων μηδὲν ἐννοοῦντος. Ἀληθῶς ὅμως ἡ γνώμη τοῦ
πατρός μου ἦν πολὺ ὀρθοτέρα ἢ ἡ τοῦ Κ. Ἐρκουλίδου, εἰ καὶ ἡμεῖς
ὀλίγον ὠφελήθημεν ἐκ τῆς νέας διδασκαλίας, εἴτε διότι παρέργως
εἰς αὐτὴν ἡσχολούμεθα, εἴτε διότι πολὺ δὲν διήρκεσε.

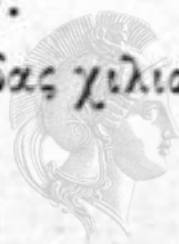
Δὲν ἔμεινεν ὅμως ὅλως ἄγονος δι' ἡμᾶς ἡ παρουσία τοῦ Κ. Ἐρ-
κουλίδου· διότι εἰς Γαλλικὰς ἀναγνώσεις τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τρέ-
φων, ἦν θαυμαστῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς διαίτης, καὶ οὐδεμίαν παρέ-
λειπεν εὐκαιρίαν ὅπως καὶ εἰς ἡμᾶς ἐμπνέῃ ἀποστροφὴν τοῦ ἄσιανου
βίου, καὶ ζῆλον τῶν εὐρωπαϊκῶν ἰδεῶν καὶ ἑξέων. Οὕτω ἐνθουμαῖ

ὅτι ἐξελθὼν ἡμέραν τινὰ πεζός, κατηράτο τῆς βαρβάρου τῶν Ὀθωμανῶν ὑποδέσεως ἦν καὶ αὐτός ἔφερε, διότι ἐβάπτετο ὅλη εἰς τὸν πηλόν, ἐλέγχουσα λαὸν ὀκνηρόν καὶ νωθρόν, καὶ ἀντιπαρέβαλλεν αὐτὴν πρὸς τὰ στερεὰ πέλματα καὶ τὰς ὑψηλὰς πτέρνας τῶν Εὐρωπαϊκῶν, οἵτινες τὰ πάντα σκοπίμως βελτιοῦσιν ἢ ἐφευρίσκουσιν. Ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν ὄψιν κλέπτου τιμωρουμένου, ὡς τότε ἐγίνετο, διὰ ῥαβδισμῶν εἰς τοὺς πόδας, ἐξανίστατο μετ' ὀργῆς κατὰ τῶν βαρβάρων τούτων ποινῶν, ἃς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ προσώπῳ τοῦ ἀδιορθώτου Κατσιδέλου ἐκήρυττε προσβαλλούσας τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν.

Εἶχε δ' ἐκτελεσθῇ ἡ τιμωρία αὕτη ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐλῆς αὐτῆς τῆς ἡμετέρας οἰκίας, διὰ τὸν λόγον ὅτι, ὁ πατήρ μου, ὢν τότε ποστέλνικος, εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τοὺς ἡγεμονικοὺς Κατσιδέλους.

Ἦσαν δ' οἱ Κατσιβέλοι ὁ νομάς ἐκεῖνος λαός, ὅστις ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀθιγγάνων ἢ Βοημῶν (Bohémiens, Zigeuner) γινώσκεται, πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, φέρων τὸ τελευταῖον ὄνομα, διότι κατὰ τὰς ἀρχαιοτάτας ἀναμνήσεις ἐν Μεσαιῶνι ἐκ Βοημίας διέσπαρθη εἰς τὰ δυτικώτερα κράτη, ἐν τῇ Ἀνατολῇ δὲ γνωστότερος ἐστὶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Γύφτος, ἣτις τῷ ἀποδίδεται καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ (Gypsies), ἴσως διότι εἰς ταῦτα τὰ μέρη μετέβη ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὁρμηθεὶς ἐξ Αἰγύπτου. Οἱ τὸν χαρακτῆρα, τὴν γλῶσσαν, τὴν πίστιν καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν σπουδάζαντες (ἐν οἷς προέχει ὁ ἡμέτερος σοφὸς ἱατρὸς Πασπάτης) ἐκλαμβάνουσιν αὐτοὺς καταγωγῆς Ἰνδικῆς, Παρίας ἴσως τινάς, οἵτινες καταδιωκόμενοι καὶ φεύγοντες τὴν μητρυιάν αὐτῶν πατρίδα μετὰ μακρὰς πλανήσεις εὐνουστέρους ζητοῦντες οὐρανοὺς κατήντησαν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὡς καὶ οἱ ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι μνημονευόμενοι φερέοικοι καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπήλυδες Τελχῖνες, οἵτινες, ἐκ τόπου εἰς τόπον τὰς σκηναὺς αὐτῶν μεταπηγνύντες, μετήρχοντο καὶ αὐτοὶ ὡς οἱ νῦν Κατσιβέλοι τὴν σιδηρουργίαν καὶ τὴν τερατείαν.

Ἦσαν δὲ τότε οἱ Κατσιβέλοι καθ' ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐγκα-

εστημένοι ἐν Δακίᾳ, οὐχὶ ἐν σταθεραῖς οἰκίαις, ἀλλ' ἐν σκηναῖς
 αἰτωμένοι, καὶ ὡς δοῦλοι καὶ κτήματα εἰς τοὺς ἄρχοντας κατα-
 μεμημένοι, πλὴν ἐκείνων ὅσοι ἦσαν δοῦλοι αὐθεντικοὶ ἤτοι δημό-
 ιοι, ἐργαζόμενοι οἱ μὲν εἰς συλλογὴν καὶ πλῦσιν τῆς χρυσούχου
 ἡμμου τοῦ τὸ Βουκουρέστιον διαρρέοντος ποταμοῦ Διμποδίτσης, ἥς
 πρόσδοος ἀνῆκε ἀποκλειστικῶς τῇ Κερᾷ, ἢ ἡγεμονίδι, οἱ δὲ εἰς
 ἄς εὐτελεστάτας τῶν ἐργασιῶν καὶ τινες ἤσκουν τὴν ὀργανικὴν
 μουσικὴν, πρὸς ἣν πολλὴν ἔχουσιν ἐκ φύσεως κλίσιν. Ἐν γένει εἰς
 τὸ κλέπτειν ἐπιρρέπεστατοι καὶ οὐδεμιᾶς τυγχάνοντες ἠθικῆς ἢ
 ἄλλης ἀγωγῆς, διὰ μόνου ἀνεχαιτίζοντο τοῦ φόβου αὐστηροτάτων
 ποινῶν. Ὁ τότε τιμωρούμενος οὐ ἡ ποινὴ εἶχε παροργίσει τὸν δι-
 δάσκαλον ἡμῶν, εἶχε φωραθῇ ἐν ὑποτροπῇ· ὁ δὲ πατήρ μου, μετὰ
 μακρὰν ἄρνησιν εἶχε βιασθῇ νὰ ἐνδώσῃ εἰς αὐτὴν διότι ἐν γένει τῷ
 προσήπτετο ὑπερβολὴ ἡπιότητος, ἐπενεγκοῦσα, ὥς τινες ἔλεγον,
 χαλάρωσιν τῆς πειθαρχίας τοῦ δυστηνίου καὶ εἰς ἐγκλήματα ἐπιρ-
 ρεποῦς ἐκείνου ὄχλου. Διέταξεν ὅμως οὐχ ἦττον ὁ πατήρ μου νὰ
 ἐκτελεσθῇ ὁ ῥαβδισμὸς κατὰ τὸν ἐλαφρότερον τρόπον, καὶ ὁ ἴδιος
 μὴ ἀνεχόμενος νὰ παρευρεθῇ εἰς τοιοῦτο θέαμα, ὡς ὤφειλεν, ἐπρο-
 φασίσθη ἐργασίαν παρὰ τῷ Αὐθέντῃ, καὶ ἐξῆλθε κατὰ τῆς ἐκτελέ-
 σεως τὴν στιγμὴν.

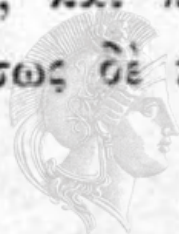
Ὁ πρῶτος βαθμὸς ὃν ἔλαβεν ὁ πατήρ μου ἅμα ἐλθὼν εἰς Βου-
 κουρέστιον, ἦν οὐχὶ ὁ τοῦ Ποστελνίκου, ἀλλ' ὁ ἐπισημότερος τοῦ
 Πρωτοσπαθαρίου (Σπαθάρη), ὅστις θ' ἀντιστοίχει πρὸς τὸν τοῦ
 ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, ἃν ὑπῆρχον τότε στρατιωτικὰ ἐν Δα-
 κίᾳ. Νομίζω δ' ὅτι, ὡς ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις ὁ Πολέμαρχος,
 οὕτω καὶ ἐκεῖ εἶχε τότε ὁ Σπαθάριος τὴν ἐπιμέλειαν κυρίως τῶν
 ξένων, καὶ ἐπομένως μέρος τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξω-
 τερικῶν, διότι ἐνθυμοῦμαι τὸν πατέρα μου ἀσχολούμενον εἰς τὴν
 κατάστρωσιν καταλόγων τῶν ἐν Δακίᾳ ἐπιδήμων ἀλλοδαπῶν, καὶ
 εἰς τοῦτο ἐπιμελῶς συνεργαζόμενον μετὰ τοῦ φίλου του ἐγγχωρίου
 ἄρχοντος Δινίκου Γολέσκου, ἔχοντος δὲν ἡξεύρω ποῖον ἀξίωμα.

Ἄλλ' ὁ Αὐθέντης πολὺ δὲν συνεπάθει πρὸς τὸν εὐθὺν καὶ ἀφελῆ

χαρακτῆρα τοῦ ἀνεψιοῦ του, καὶ ἐπρότιμα ἄλλους πολυτροπωτέ-
ρους· διὰ τοῦτο, μετὰ τινα χρόνον, ἴσως μεθ' ἐν ἔτος, Σπαθάρην
μὲν ὠνόμασεν ἄλλον δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνα, πρὸς δὲν εὐνουςτέρως διέ-
κειτο, τὸν δὲ πατέρα μου διώρισεν εἰς ἄλλο ὑπουργεῖον, Ποστέλ-
νικον, καὶ εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὸν θεωρούμενον τότε ὡς ὑπεβίβα-
σμόν τῷ ἀφῆκε συγχρόνως τοῦ Σπαθαρίου τὸν τίτλον.

Ἄλλὰ καὶ τοῦτο παρ' ἡμῖν δὲν ἐφάνη ἱκανοποίησις, οὐχὶ εἰς
τὸν πατέρα μου, ὅστις ἦν ὁ μετριοφρονέστερος τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ'
εἰς τὴν μητέρα μου, οὗσαν φιλόδοξον δι' αὐτόν, καὶ περὶ ἡμᾶς
ἤκουον μεμψιμοιρίας, καὶ ἔβλεπον ἐπικρατοῦσαν κατήφειαν, ἧς
τέλος κατίσχυσε μία παιδαριώδης ἐμοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς μου Εὐ-
φροσύνης ἐπίνοια. Τὸ σύμβολον τῆς ἀξίας τοῦ Σπαθαρίου, ὑπὸ τοῦ
Αὐθέντου εἰς αὐτὸν πεμπόμενον, ἦν σκῆπτρον ἀργυροῦν ἀνδρόμη-
κες, κατὰ τὰς πατερίτσας τῶν ἀρχιερέων, περατούμενον δ' ἄνω
εἰς μεγάλην ἀργυρᾶν σφαῖραν· καὶ τοῦτο ἔχων διὰ χειρῶν παρί-
στατο ὁ Σπαθάριος εἰς τὰ ἐπίσημα συμβούλια τοῦ Αὐθέντου. Μετὰ
τὴν μετάθεσιν λοιπὸν τοῦ πατρός μου, ἀφ' οὗ τὸ σκῆπτρον ἐπε-
στράφη εἰς τὸν Αὐθέντην ἵνα δοθῇ εἰς τὸν νέον Σπαθάριον, εὐρόντες
που ἐρρίμμενον τὸ ἐκ πρασίνου ἐριούχου περικάλυμμα αὐτοῦ εἰ-
σηγάγομεν εἰς αὐτὸ τὴν μακρὰν ῥάβδον τοῦ ξυλοσαρώθρου, καὶ πα-
ραγεμίσαντες τὴν κεφαλὴν δι' ἀχύρων, ἐφέρομεν μετὰ πολλῆς
σεβαρότητος τὸ ὁμοίωμα τοῦτο τοῦ σκῆπτρου εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου
ἡ μήτηρ μου μετ' ἄλλων οἰκείων ἐκάθητο ἐν κατηφείᾳ καὶ εἶπομεν
ὅτι ὁ Αὐθέντης πέμπει τοῦτο μηνύων ὅτι μετεμελήθη δι' ἣν ἔπρα-
ξεν ἀδικίαν. Ἡ παιδικὴ ἡμῶν αὕτη ἐπίνοια ἐκίνησεν εἰς γενικὸν
γέλωτα καὶ ἐπανεφέρε τὴν φαιδρότητα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τού-
του, διατηρηθεῖσαν τόσῳ εὐκολώτερον, καθ' ὅσον καὶ τοῦ Ποστελ-
νίκου ἡ θέσις ἦν μία τῶν ἐπισημοτέρων ἐν ταῖς ἡγεμονίαις.

Καὶ τίνα μὲν ἦσαν ἀκριβῶς τὰ καθήκοντα τοῦ Ποστελνίκου,
δὲν τὸ ἤξεύρω. Φρονῶ δ' ὅτι, ὡς τὸ ὄνομα τῆς θέσεως ἐμφαίνει,
εἶχε κυρίως τὴν ἐποπτείαν τῶν Ταχυδρομείων, καὶ πιθανῶς τὴν
τῶν ὁδῶν καὶ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἴσως δὲ καὶ πάντων

τῶν δημοσίων ἔργων. Ὑπήγοντο δ' εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του οἱ Ποστελνιτζέλοι, ταχυδρομικοί, ὡς φρονῶ, ὑπάλληλοι, οἵτινες ἐρυθροὺς μακροὺς κἀνδεις φοροῦντες, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὀγκώδεις τιάρας, προέπεμπον πεζοί, εἰς δύο στίχους ἀνὰ εἴκοσι παρατεταγμένοι, τὴν ἄμαξαν τοῦ Ποστελνίκου ὅταν οὗτος ἀπήρχετο ἐπισήμως εἰς τὴν αὐλὴν ἵνα παραστῇ εἰς τὸ ἡγεμονικὸν συμβούλιον. Μίαν ἡμέραν ὁ πατήρ μου ἔλαβε καὶ ἐμέ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν τοιαύτην παράταξιν. Ἐνθυμοῦμαι δ' ὅτι οἱ τὴν ἄμαξαν μεγαλοπρεπῶς προπέμποντες σωματοφύλακες, καὶ αἱ βαθεῖαι προσκυνήσεις τῶν συναντώντων ἡμᾶς πεζῶν, οὐδεμίαν ἐνεποίουσαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν παιδικόν μου ἐγκέφαλον, καὶ συνησθάνομην ὅτι αὐταὶ ἀπεδίδοντο οὐχὶ εἰς ἐμέ, οὐδὲ καὶ εἰς τὸν πατέρα μου, ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ.

Μὲ συμπαρέλαβε δ' ἐνίοτε ὁ πατήρ μου καὶ εἰς τὸ αὐθεντικὸν συμβούλιον, πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς περιεργείας μου καὶ μὲ ἔθετε πλησίον του εἰς τὴν θέσιν ἣτις τῷ ἦν ὠρισμένη. Ὅτε τὸ πρῶτον μὲ εἰσήγαγε, μοὶ ἔδειξεν εἰς τὸ βάθος τῆς ἀχανοῦς αἰθούσης θρόνον ὠρισμένον διὰ τὸν Αὐθέντην· ἐκατέρωθεν δὲ στασίδια, ὡς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν, κατεΐχοντο ὑπὸ τῶν ἡγεμονοπαίδων, τῶν ὑπὲρ τὰ 15 ἔτη γενομένων, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῶν ἀποτελούντων τὸ ὑπουργεῖον· τὸ δ' ἐπίλοιπον ἐμβαδὸν ἐπληροῦτο ὑπὸ παντοίων ὑπαλλήλων, σωματοφυλάκων, καὶ ὑπὸ πλήθους πυκνοῦ, ὥστε ἡ συνεδρίασις ἦν δημοσία.

Αἶφνης ἠκούσθη παιανισμὸς τῆς ὀπωσοῦν βαρβάρου μουσικῆς (τοῦ *Μεκτερχανέ*), συγκειμένη ἐκ τυμπανιδίων καὶ εὐθυαύλων (ξουρνάδων), καὶ ἡ φωνὴ τῶν κηρύκων ἀνήγγειλε τὴν ἔλευσιν τοῦ Αὐθέντου. Βραδυτάτῳ δὲ βήματι οὗτος προσελθὼν, καὶ ὑπὸ μάλης ὑπὸ δύο ὑπασπιστῶν ὑποκρατούμενος, ὡς πάντοτε περιεπάτει ἐν τῇ Αὐλῇ, κατέλαβε τὴν ἑδραν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου. Τότε ἤρξατο ἡ συνδιασκέψις, ἣτις, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, ἦτον ποινικὴ τις δίκη. Ἐφερε δ' ὁ Αὐθέντης τὴν ἐπίσημόν του στολήν, ἥτοι τὴν διάργυρον αὐτοῦ μηλωτὴν (*Καμπανίτσαν*) καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν τὸ σαμουροκάλπακον, ὑψηλὸν κυλινδρικὸν κάλυμμα ἐκ θέρματος πο-

λυτίμου σίμωρος κατεσκευασμένον, ὅπερ ἔφερον ἐπίσης, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπισήμους μόνον ἡμέρας οἱ πρότιστοι τῶν ἀρχόντων, οἱ κύριοι ὑπουργοί· πλὴν δὲ τούτων ἐκαλύπτοντο οὕτω πάντοτε μόνοι οἱ ἱατροί, οἵτινες καὶ ἐξοχώτατοι ἐλέγοντο. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐπισήμων παραστάσεων ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς ὁ μὲν ἡγεμὼν τὸ *Καβούκι*, μικρὸν ἡμισφαιρικὸν καὶ στερεὸν κάλυμμα ἐξ ἐρυθροῦ ἐριούχου, οἱ δὲ ἄρχοντες τὸ *Καλπάκιον*, μεγάλην σφαῖραν ἐκ δέρματος ἀγεννήτων ἀρνίων, ἔχουσιν ἐπὶ κορυφῆς τὴν λαβὴν, ἥτις ἦν στρογγύλη ὁπῇ πρὸς ἔνθεσιν τῆς χειρός, κεκλεισμένη δι' ἐριούχου χρώματος λευκοῦ μὲν διὰ τοὺς ἡγεμονόπαιδας καὶ τοὺς ἀνωτάτους ἄρχοντας, πρασίνου δὲ διὰ τοὺς κατωτέρους, ἐρυθροῦ δὲ διὰ τοὺς κοινοτέρους ἀνθρώπους, καὶ μέλανος διὰ τοὺς Ἀρμενίους καὶ Ἰουδαίους.

Ἡ δημοσιότης τῶν δικῶν διὰ τῆς ἐλευθέρως εἰσόδου εἰς τὸ Αὐθεντικὸν δικαστήριον, ὃ βεβαίως εἶχε δικαιοδοσίαν ἀνωτάτην καὶ ἀκυρωτικήν, ἦν ἰσχυρὰ τοῖς διαδίκοις εὐθυδικίας ἐγγύησις. Ἀγνοῶ δ' ἂν ἐπεκράτει τὸ ἔθιμον κατὰ παράδοσιν, ἢ ἂν ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς δικονομίας, ἣν εἶχον συντάξει οἱ Φαναριῶται ἡγεμόνες. Ἡ ἀπόφασις ἐξεφέρετο κοινῇ συσκέψει, νικώσης μὲν βεβαίως τῆς θελήσεως τοῦ Αὐθέντου ὅτε εὐηρεστεῖτο νὰ ἐκφράσῃ αὐτήν, δικαιομένου ὅμως καὶ ἐκάστου τῶν ἀρχόντων πληρέστατα νὰ προτείνῃ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην ἐν τῇ συζητήσει. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι οἱ Αὐλικοὶ μετὰ θαυμασμοῦ ἀνέφερον ὅτι ἐπὶ δίκης περὶ κλοπῆς διὰ ῥήξεως, ὅτε ὁ κλέπτης ἀπολογούμενος εἶπεν ὅτι εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην ἡ ἁμαρτία τὸν ἐτύφλωσεν, ὁ νεώτερος τῶν παρόντων ἡγεμονοπαίδων, ὁ μόλις δεκαπενταετῆς Ἰωάννης, τῷ ἀντιπαρετήρησεν ὅτι ἡ ἁμαρτία συνήθως δὲν ἀποτυφλοῖ, ἀλλὰ καθιστᾷ ὄξυδερκέστερον καὶ πονηρότερον τὸν ἁμαρτάνοντα. Καὶ ἦσαν μὲν ἐν μέρει εἰς κολακείαν ἀποδοτέσι οἱ ὑπερβολικοὶ ἔπαινοι οἱ ἀποδοθέντες εἰς ταύτην τοῦ παιδίου τὴν κρίσιν, ἀλλ' ὅπως δῆποτε ἤλεγχεν αὕτη νοῦν σκεπτικὸν καὶ παρατηρητικόν, οἷος καὶ τῷ ὄντι ἐν τῷ μετέπειτα χρόνῳ ἀπεδείχθη ὁ τοῦ σοφοῦ ἡμῶν οἰκονομολόγου καὶ καθηγητοῦ Ἰωάννου Σούτσου. Τὸ νὰ προσαχθῶ, ἐγὼ τὸ μικρὸν

παιδάριον, εἰς τὴν σοβαρὰν καὶ ἐπίσημον τῶν μεγιστάνων διάσκεψιν, ἄνευ ψήφου ἢ φωνῆς, ἐννοεῖται, δὲν ἦτο τακτικὸν βεβαίως· ἀλλὰ μοὶ ἐπετρέπετο κατ' ἰδιαιτέραν εὐνοίαν τοῦ πάντοτε πατρικῶς ἀγαθοῦ πρὸς ἐμὲ Αὐθέντου καὶ τῶν συμβούλων του. Καὶ εἰς τὸ ἰδιαιτέρον δὲ δωμάτιον τοῦ Ἡγεμόνος μοὶ ἐπετρέπετο ἐνίοτε νὰ εἰσχωρῶ· ἀλλὰ καὶ τότε ἔπρεπε ν' ἀφήνω εἰς τὴν θύραν γλῶσσαν καὶ γέλωτας· μίαν ὁμῶς ἐσπέραν τῆς ἀπόκρεω, ὅτε μ' ἐνέδυσαν Εὐρωπαϊκά, καὶ μ' ἔπεμψαν νὰ φιλήσω τὴν χεῖρά του, ὁ Αὐθέντης δυσηρεστήθη, καὶ αὐστηρῶς ἐπέπληξε τὸν πατέρα μου διὰ τὸ παίγνιον τοῦτο· διότι καὶ μόνον τὸ ἄκουσμα ὅτι τὸ παιδίον τοῦ ἀνεψιοῦ του ἐνεδύθη εὐρωπαϊστὶ ἐδύνατο νὰ ἐκμεταλλευθῇ ὑπὸ τῆς συκοφαντίας, καὶ νὰ ἔχῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπικινδύνους τὰς συνεπείας.

Τοῦτο δ' οὐδόλως ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἡγεμὼν Σοῦτσος ἦν πολέμιος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ· ἤμην παρὼν μάλιστα ὅτε ἦλθον νὰ τὸν ἀποχαιρετίσωσιν, ὑπ' αὐτοῦ πεμπόμενοι εἰς Εὐρώπην πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν των, οἱ δύο πρὸς ἀδελφοῦ ἀνεψιοί του, οἱ ἀδελφοὶ ποιηταὶ Σοῦτσοι, Ἀλέξανδρος καὶ Παναγιώτης. Λόγιος δὲ καὶ ὁ ἴδιος, καὶ στιχουργός, περιεστοιχίζετο ὑπὸ λογίων, καὶ ἐν τῇ αὐλῇ του ἦσαν ἐν πολλῇ τιμῇ, πλὴν τοῦ Κείου Σερουῖου, τοῦ διδασκάλου τῶν Ἑλληνικῶν, ὃν καὶ εἰς Καμινάρην ἐπροχείρισε, καὶ ὁ πεπαιδευμένος Γάλλος Βασσάν, διδάσκαλος τῆς Γαλλικῆς. Εἰς τὰ δωμάτια δὲ τῆς ἡγεμονίδος, ὅπου διητᾶτο ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια, συνήρχοντο καθ' ἑκάστην καὶ ἐπὶ πᾶσαν ἐσπέραν, οἱ ἐπισημότεροι τῶν Αὐλικῶν καὶ αἱ μᾶλλον διακεκριμένοι τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἐγχωρίων κυριῶν, οὐ σπανίως δὲ καὶ ξένοι. Ὅτε δὲ στενώτερος ἦν ὁ κύκλος τῶν περιστοιχιζόντων τὴν ἡγεμονικὴν οἰκογένειαν, ἡ φιλολογία καὶ τὰ ἐκδιδόμενα συγγράμματα ἦσαν ἐν τῶν πρωτίστων ἀντικειμένων τῶν συνδιαλέξεων. Οὕτω μοὶ ἔμεινεν εἰς τὴν μνήμην ἐγκεχαραγμένον ὅτι ὅ,τε κατὰ πρῶτον ἤρχισεν ἡ ἔκδοσις τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ τοῦ Φαρμακίδου ἐν Βιέννῃ, τὰ πρῶτα εἰς τὴν Αὐλὴν ἐλθόντα φύλλα ἀνεγινώσκοντο μετὰ πλείστης σπουδῆς

διὰ τὰ πατριωτικὰ αὐτῶν αἰσθήματα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐπεκρίνοντο διὰ τὰς γλωσσικὰς καὶ φιλολογικὰς αὐτῶν ἀτελείας. Ἐν ἑξ αὐτῶν, ἴσως τὸ πρῶτον, περιεῖχε ποιημάτιόν τι ἐν στροφαῖς, ὧν ἑκάστη ἔληγε διὰ τοῦ στίχου « Ζήτω ἡ φιλογενεῖα, » καὶ ἡ λέξις ἐχλευάζετο ἐν τῇ συναναστροφῇ τῶν ἡγεμονοπαίδων ὡς οὕτω τονισθεῖσα δι' ἑλλειψιν ὁμοιοκαταληξίας· ἡ δὲ θεία μου, Κ^α Γκίκα, ἐπρότεινεν εὐτραπέλως ὅτι ὁ ποιητὴς ἔπρεπε νὰ γράψῃ :

« Ὅστις ἔχει τὰ γένια
ἔχει καὶ τὰ κτένια·
Ζήτω ἡ φιλογένεια! »

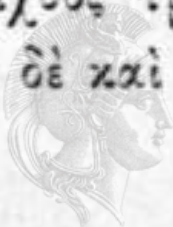
Καὶ καλλιτέχναι δὲ ξένοι, ὅταν ἐπεδῆμουν εἰς Βουκουρέστιον, προσεκαλοῦντο πάντοτε παρὰ τῇ ἡγεμονίδι καὶ μουσικαὶ συμφωνίαι ἐδίδοντο τότε παρ' αὐτῇ, εἰς ἃς προσεκαλεῖτο τὸ ἄνθος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἐγχωρίου ἀριστοκρατίας.

Συνέκειτο δ' ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια ἐκ τῆς ἡγεμονίδος (δόμνης) Εὐφροσύνης, τὸ γένος Καλλιμάχη, ἣτις ὑπὲρ πᾶσαν γυναῖκα, ἦν ποτε εἶδα, συνήνου ἐν ἑαυτῇ τὴν γλυκύτητα μετὰ τῆς ἀξιοπρεπείας, καὶ ἦν, ἐπὶ μὲν τοῦ χρόνου τῆς εὐημερίας της ἡ πρόνοια τῶν δυστυχῶν, ἐπὶ δὲ τῶν συμφορῶν της ἡ εἰκὼν τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς καρτερίας. Τὰ δὲ τέκνα της ἦσαν αἱ δύο δομνίτσαι, ἡ Ῥαλοῦ, ἣτις εἶχεν ἀγγέλου καὶ μορφὴν καὶ ψυχὴν, καὶ νοῦν διὰ πάσης παιδείας κεκοσμημένον, καὶ ἡ Λουτσίκα, βραχύσωμος καὶ διάστροφος, ἀλλ' ἀγχινουστάτη. Καὶ αὕτη μὲν ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας ἐνυμφεῦθη τὸν Ἐμμανουὴλ Ἀργυρόπουλον, (υἱὸν τοῦ ἐν Ἑλλάδι διερμηνέως χρηματίσαντος Λουκᾶ Ἀργυροπούλου)· ἡ δὲ Ῥαλοῦ ἦν, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, μεμνηστευμένη τὸν ἡγεμονόπαιδα Νικόλαον Μουρούζην, ὅστις ἐκαρτομήθη κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ δὲ ἡγεμονόπαιδες (Βεηζαδέδες) ἦσαν ὁ Νικόλαος, ἥδη ἐν πλήρῃ ἡλικίᾳ, ὥστε καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ μέχρι τινὸς μιγνύμενος. Ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Ἰωάννης ἦσαν ἑσθῆροι, εἰς ἀνωτέρας σπουδὰς φιλολογίας ἑλληνικῆς καὶ ξένης ἐπιδιδόμενοι. Οἱ δὲ μετ' αὐτοῦς, Σκαρλάτος καὶ Δημήτριος, ἦσαν

μὲν πρεσβύτεροί μου, ἀλλὰ κατετάσσοντο ἔτι μετὰ τῶν παιδίων, ὁ μὲν ἐμβριθὴς καὶ φιλομαθής, ὁ δὲ ζωηρὸς καὶ ὀλίγον τότε περὶ σπουδῶν μεριμνῶν. Νεώτατος δὲ πάντων, βρέφος ἔτι, ἦν ὁ Γρηγόριος. Ἐξηκολούθει δὲ συνοικοῦσα ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἡ μάμμη μου Ῥαλοῦ, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, τοῦ ἡγεμόνος, ἐν μεγίστῃ οὖσα τιμῇ, καὶ ὑπὸ πάσης τῆς κοινωνίας μέχρι λατρείας ἀγαπωμένη διὰ τὴν βαθεῖαν αὐτῆς φρόνησιν καὶ τὰς ἐξόχους αὐτῆς ἀρετάς, ὥστε ὅτε ποτὲ σπουδαίως ἡσθένησε γενικὴ κατῆφεια ἐπεκράτει ἐν Βουκουρεστίῳ, ὡς ἂν ἐπέκειτο συμφορὰ ἕκαστον ἰδίως ἐνδιαφέρουσα. Σχεδὸν δὲ μέρος τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας ἀπετέλει, καίτοι μὴ οἰκοῦσα ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ἡ θεία μου Αἰκατερίνη Γκίκα, ἡ ἀχώριστος καὶ ἰσάδελφος φίλη τῆς Δομνίτσας Ῥαλοῦς, εἰς ἣν ἐδίδασκε τὰ Ἰταλικά καὶ τὰ Γερμανικά, καὶ μεθ' ἧς συνεμελέτα τ' ἀριστουργήματα τῶν ξένων φιλολογιῶν.

Ὁ δ' ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας μᾶλλον ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλολογικῇ ἱκανότητι ἐκτιμώμενος, ἦν, κατὰ πάντων τὴν ὁμολογίαν, ὁ πατήρ μου, ὅστις ὡς ποιητῆς οὐδένα εἶχεν ἐκεῖ τὸν ἐφάμιλλον. Ὁ Αὐθέντης, ὡς ἔλεγον ἀνωτέρω, ἐστιχοῦργει καὶ αὐτός, καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων τοῦ πατρός μου περιλαμβάνεται ἔμμετρον αὐτοῦ ἀνομοιοκατάληκτον αἶνιγμα. Ἐπεμψε δ' αὐτὸ εἰς τὸν πατέρα μου ἐκ τοῦ στρατοπέδου, εἰς ὃ ἐπὶ τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου ἐν ἔτει 1806 εἶχε μεταβῆ, διὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάννου Σούτσου, ὅστις τὸ παρέστησεν ὡς ἴδιον ἑαυτοῦ ἔργον. Ἀλλ' ὁ πατήρ μου, καὶ τὸ αἶνιγμα καὶ τὸν γράψαντα ἐννοήσας, ἀντέπεμψεν εὐφροεστάτην διὰ στίχων ἀπάντησιν. Ἐστιχοῦργει δὲ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Αὐθέντου Νικόλαος καὶ ἐν μετέπειτα χρόνοις ἐξέδωκε δράμα καὶ ἄλλας ποιήσεις, ψυχρὰς ὅμως καὶ ἐστερημένας ἐμπνεύσεως. Πρὸ πάντων δ' ἐθεώρει ἑαυτὸν ὡς ποιητήν, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ὁ διδάσκαλος τῶν ἡγεμονοπαίδων Σερούιος, ὅστις εἶχε μὲν βαθεῖαν γνῶσιν τῆς γλώσσης, ἀλλ' ἐστρέβλου αὐτὴν ὁσάκις ἐπεχειρεῖ νὰ τὴν ἐντείνῃ εἰς στίχους τραχεῖς πάντοτε καὶ ἀρμονίας ἐστερημένους. Τοῦ πατρός μου δὲ καὶ αἱ ἐκ

τοῦ Γαλλικοῦ δραματικαῖ μεταφράσεις καὶ αἱ πρωτότυποι συνθέσεις ἀνεγνωρίζοντο ὡς ἀριστουργήματα, καὶ ἦσαν, ὡς μετὰ ταῦτα ἐδυνήθηεν νὰ κρίνω, ἔξοχοι ἀληθῶς εἰς τὸ εἶδος των, οὐχὶ ἴσως τόσον διὰ τὴν θαρράλειαν ἔμπνευσιν, ὅσον διὰ τὴν στιχουργικὴν ἐντέλειαν καὶ τῆς γλώσσης τὴν καλλονήν.

Ἦν δ' ἐνθουσιώδης ὁ πατήρ μου ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, καὶ δὲν ἤξεύρω ἂν ἐντὸς τῶν καθηκόντων του, ἢ ὑπὲρ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, καὶ ὠφελούμενος ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατεῖχε παρὰ τῷ Αὐθέντῃ, δύο καταστημάτων τὴν σύστασιν ἰδίως ἐπεδίωξεν, Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Σχολεῖον εἶχεν ὑπάρξει καὶ πρὶν ἐν Βουκουρεστίῳ· ἀλλ' εἶχε διαλυθῇ, καὶ ὁ πατήρ μου ὠργάνισε τὸ νέον ἐπὶ βάσεων πολὺ εὐρυτέρων, ἀναδείξας αὐτὸ ἐν τῶν κυριωτέρων κέντρων ἀφ' ὧν ἀνέλαμψεν ἡ παιδεία ἐπὶ τὸ ἔθνος, καὶ μεταπεμφάμενος τοὺς ἐξοχωτέρους τῶν τότε διδασκάλων, τὸν Βαρδαλάχον καὶ τὸν Γεννάδιον, τὸν Κανέλλον καὶ τὸν Καψάλην, οἷς ἀνέθηκε τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλολογίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν, καὶ προσέτι τὸν Κλεόβουλον, κληθέντα ἵνα εἰσαγάγῃ τὴν νεοφανῆ τότε ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον, ἣν εἶχε σπουδάσει ἐν Ἑλβετίᾳ. Εἰς κατάστημα δὲ τοῦ σχολείου καὶ ἐνοίκησιν τῶν διδασκάλων ὠρίσθη ἡ εὐρύχωρος μονὴ τοῦ Σαρανταρίου προικισθεῖσα διὰ βιβλιοθήκης καὶ διὰ τῶν ἀναγκαίων εἰς σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν πινάκων καὶ ἐργαλείων. Μετὰ πλείστης δ' ἐπιμελείας κατήρτισεν ὁ Κλεόβουλος τὸ τμήμα τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς, εἰς ὃ πολλοὶ ἔβλεπον τολμηρὸν νεωτερισμὸν καὶ σπέρμα ἀρχῶν δημοκρατικῶν ῥιπτόμενον εἰς τὴν διδασκαλίαν. Πλεῖστοι συνέρρεον καὶ ἐπεσκέπτοντο μετὰ συγκινήσεως τὰς παραδόσεις ταύτας, ὡς εἰ διέβλεπον ἐν αὐταῖς προαγγελίαν προσεχοῦς ἐθνικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀλλ' ὁ Αὐθέντης διέταξε μετ' οὐ πολὺ τὴν κατάργησιν τοῦ τακτικοῦ βηματισμοῦ τῶν παιδίων, διότι τὰ πάντα ἦσαν τότε κίνδυνος καὶ διαβολή, καὶ ἂν ἐμάνθανετο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐδιδάσκοντο τὸ στρατιωτικὸν βᾶδισμα, ἤρκει τοῦτο ὅπως οὐ μόνον τὸ σχολεῖον κλεισθῇ, ἀλλ' ὅπως καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἰδρυσάν-

των αὐτὸ κινδυνεύσῃ. Συγχρόνως ὅμως πρὸς ἐμψύχωσιν τοῦ σχολείου, καὶ ἐμὲ ὁ πατήρ μου, καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Σκαρλάτον καὶ Δημήτριον, κατέταξεν εἰς αὐτό. Ὡδηγοῦντο δ' ἐκεῖ πάντοτε ὑφ' ἐνὸς παιδαγωγοῦ, τοῦ Λουκᾶ Ραΐδου, Κείου, ὡς τὸν Σερούϊον, καὶ αὐτοῦ εὐπαιδεύτου, ἀδελφοῦ δὲ ἀρχαίου τινὸς ὑπηρέτου ἡμῶν καλουμένου Γεωργίου. Οὗτος διηύθυνε τὰς προγυμνάσεις τῶν ἡγεμονοπαίδων καὶ ἐμοῦ.

Κατετάχθην δὲ καὶ ἐγὼ ὁμοῦ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Αὐθέντου, εἰς τὴν δευτέραν τάξιν, ἐν ἣ ἐδίδασκεν ὁ Γεννάδιος, ὡς τῆς πρώτης ἢ ἀνωτάτης ἀνατεθείσης εἰς τὸν Βαρδαλάχον. Ἡμὴν ὅμως ἡκιστα αὐτῆς ἄξιος, πάντων τῶν συμμαθητῶν μου κατὰ τε τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἡλικίαν πολὺ λειπόμενος. Καὶ ὁ ζῆλος μὲν τοῦ νὰ ἐπισκέπτωμαι τὸ διδακτήριον οὐδόλως μοὶ ἔλειπεν. Ἀπαξ μάλιστα, νομίζω τὴν πρώτην φορὰν ὅτε ἔμελλον νὰ μεταβῶ εἰς αὐτό, ἐπειδὴ δὲν ἤξεύρω τί κώλυμα ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἄμαξαν (καθότι πεζὸς ἐννοεῖται ὅτι οὐδ' ἐπιτετραμμένον οὐδὲ δυνατόν ἦτο νὰ πορευθῶ), καὶ ἡ ὥρα παρήρχετο, ἤρχισα νὰ κλαίω, τόσον ἡμὴν εἰσέτι παιδίον.

Ἐν τῇ ὑπερβολῇ δὲ τοῦ ζήλου μου ἐγειρόμην πάντοτε τὸν χειμῶνα, νομίζω, ὥρας τινὰς πρὶν χαράξῃ, καὶ ἀπηρχόμην εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ ὑπηρέτης ἔκρουε τὴν ἔξω πύλην, ἥτις ἦν μεγάλη καὶ βαρεῖα ὡς φρουρίου, καὶ ἅμα ὁ θυρωρὸς, ἤξεύρων ὅτι ἡμὴν ἐγώ, μοὶ ἤνοιγεν, ἀνηρχόμην καὶ εἰσεχώρουν ἀκροποδῆτὶ εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Γενναδίου, διότι ὁ διδάσκαλος ἐκοιμᾶτο τότε πάντοτε, καὶ ἐπομένως ἐγὼ καθήμενος εἰς τὴν τράπεζαν, παρὰ τὴν κλίνην αὐτοῦ, προεμελέτων τὰ μαθήματα. Μετ' ὀλίγον ἀνοίγων τοὺς ὀφθαλμούς, «ἐδῶ εἶσαι, Μπασ' Ἀλέκο», μοὶ ἔλεγεν ὁ Γεννάδιος (κατὰ κωμικὴν ἡπειρωτικὴν, ἀντὶ Κυρ Ἀλέκο); ἔπειτα δ' ἐπρογεύετο ἐντὸς τῆς κλίνης του, καὶ εἰργάζετο ἐπὶ μίαν ἴσως ὥραν εἰς ἱεράν τινα ἱστορίαν, ἣν τότε συνέγραφε διὰ τὴν διδασκαλίαν· μεθ' ὃ ἐγειρόμενος ἡτοιμάζετο, καὶ οὕτως εἰσηρχόμεθα εἰς τὴν παράδοσιν, ἥς πολυάριθμον ἦν τὸ ἀκροατήριον, συγκείμενον ἐκ νέων τῶν πλείστων ὑπερεικασαετῶν. Εἰς γωνίαν δὲ τῆς αἰθούσης, πλησίον τῆς καθέ-

δρας τοῦ διδασκάλου, εἶχε διασκευασθῇ ἰδιαιτέρα ἐστρωμένη ἐξέδρα, ἐφ' ἧς, πρὸς διάκρισιν, ἐκάθηντο οἱ δύο ἡγεμονόπαιδες μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ αὐτῶν, ὁ ἐξάδελφος αὐτῶν Νικόλαος, υἱὸς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Αὐθέντου Σουλτάνας Χαρίτου, ὅστις δὲν ἤξεύρω τί παθὼν μετὰ ταῦτα ἠτύοκτόνησεν, ὡς ἔμαθον, ἐν Στεφανουπόλει, καὶ ὁ πάντων σμικρότατος ἐγώ, πρὸς συμφέρον βεβαίως τοῦ σχολείου μᾶλλον ἢ ἐμοῦ, ὅστις ἔπρεπεν ἢ νὰ ταχθῶ εἰς κατωτέραν τάξιν, ἢ νὰ ἐξακολουθήσω σπουδάζων κατ' οἶκον. Τὰ μαθήματα ἐν τῇ τάξει ταύτῃ, ἡ ἀνάλυσις Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἦσαν, φαίνεται, ἀνώτερα τῆς ἐμῆς καταλήψεως· δι' ὃ, ἀλλ' ἴσως ἐν μέρει καὶ ἐκ παιδικῆς διαθέσεως, ὀλίγην ἔδιδον προσοχὴν εἰς αὐτά, καὶ ἐπροτίμων, ἐν ᾧ ὁ διδάσκαλος ἔλεγε, νὰ παίζω διὰ τῶν χειρῶν, ἢ νὰ προκαλῶ διὰ μορφασμῶν εἰς γέλωτα τοὺς ἀπέναντί μου καθημένους σοβαρωτέρους τῶν μαθητῶν. Ὁ Γεννάδιος πολλάκις μ' ἐπέπληττεν· ἀλλ' ἀνωφελῶς, καὶ ἐνίοτε κατέφευγεν εἰς αὐστηρότερα μέτρα, ἅπαξ δὲ μ' ἐνέκλεισεν ἐντὸς τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας, ἥτις ἦτο τοσοῦτον ὑψηλή, καὶ ἐγὼ τοσοῦτον μικρός, ὥστε ἀπ' αὐτῆς δὲν ἔβλεπον τοὺς λοιποὺς μαθητάς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἔμεινα ἡσυχος, καὶ εὐρὼν κατὰ γῆς μικρὰ τεμάχια χάρτου, τὰ ἐτύλιζα εἰς σφαιρίδια, καὶ τὰ ἐσφενδόνιζον διὰ τῶν δακτύλων ἄνωθεν τῆς καθέδρας, ἀποκαταστήσας οὕτω τὴν διακοπεῖσαν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ ἀκροατηρίου, πρὸς γενικὴν θυμηδίαν, καὶ πρὸς ἀπελπισίαν τοῦ διδασκάλου. Τὸ ἴδιον ἐαυτοῦ ὄνομα παρωδῶν ὁ Γεννάδιος, μὲ εἶχεν ἐπονομάσει Γελάδιον, ὡς προτιμῶντα νὰ γελῶ μᾶλλον παρὰ νὰ σπουδάζω.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλων τῶν παιδαριωδῶν μου ἀνοησιῶν, οἱ διδάσκαλοι, δὲν ἤξεύρω διατί, μὲ ἡγάπων, καὶ ἐγὼ τοὺς ἡγάπων ἐπίσης ἀπὸ καρδίας, καὶ πολλάκις μὲ ἐκράτουν καὶ ἐγευματίζον μετ' αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον, ὡς καὶ αὐτοὶ συνεχῶς προσκαλούμενοι ἐγεύοντο παρ' ἡμῖν. Κατ' οἶκον δὲ προεγυμναζόμεν καὶ παρεσκευάζον τὰ μαθήματά μου μετὰ τῶν ἡγεμονοπαίδων τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν τοῦ Λουκᾶ. Ὁ δὲ Κ. Ἐρκουλίδης ἔμενε παρ'

καὶ μόνον πλέον διὰ τὰς ἀδελφάς μου. Ἐξ αὐτῶν ἡ πρεσβυτέρα, ἡ ὑποφροσύνη, ἤρχισε μανθάνουσα καὶ μουσικὴν, πρὸς ὃ ἡγοράσαμεν κύμβαλον, εἰς σχῆμα τραπέζης, σπάνιον βεβαίως καὶ πολύτιμον ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, ἐξ ἐκείνων δὲ βεβαίως οἷα σήμερον οὐδὲ εἰς καλύβας ἀναγινώσκονται ν' ἀπαντῶνται. Καὶ ὅτι μὲν οὐδὲν ἐδιδάχθη τότε ἡ ἀδελφή μου θετικῶς τὸ ἡξεύρω. Ἐπαιζεν ὅμως, ἴσως δι' ἐνὸς δακτύλου, ἡχοῦν τινὰ λεγόμενον *le carnivalsérail*, καὶ τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς μέγα μουσικὸν κατόρθωμα.

Οὐ μόνον δ' ἐξεπαιδεύετο εἰς τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία, ἀλλὰ καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτῆς ἐκαλλιεργοῦντο κατὰ τρόπον μὴ λανθάνοντα τοὺς ἰδρυτάς αὐτοῦ· διότι, ἂν οὐχὶ ἄλλο, οὐδεὶς ἠγνόει ὅτι ὁ Γεννάδιος εἶχε διατελέσει συνδιδάσκαλος ἐν Ὀδησσῷ καὶ στενὸς φίλος τοῦ Λασσάνη, τοῦ γράψαντος τὸ ἐνθουσιώδη πατριωτισμὸν πνέον ὁράμα του, τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἑλλάς».

Καὶ ὁ Αὐθέντης δ' αὐτὸς ἦν εὐμενέστατος καὶ λίαν περιποιητικὸς πρὸς τοὺς καθηγητάς, καίτοι οὐδόλως ἐν ἀγνοίᾳ τῶν φρονημάτων αὐτῶν διατελῶν. Οὕτω ποτὲ ὁ Γεννάδιος, παραδίδων τοῦ Πλουτάρχου τὸν βίον τοῦ Περικλέους, καὶ προκειμένου περὶ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης δι' ὧν ὁ μέγας ἀνὴρ ἐτίμησε τὴν πατρίδα του, μᾶς ἀνέφερεν εἰς παράδειγμα βρύσιν τινὰ τῷ σχολείῳ παρακειμένην, ἣν δὲν ἡξεύρω τίς φιλότιμος Ἕλληνα εἶχε πρὸ ὀλίγου κοσμήσει δι' ὠραίου γλυπτικοῦ συμπλέγματος. Ἐκεῖθεν δ' ὁρμηθεὶς καὶ γενικεύων τὸν λόγον, προήχθη εἰς θεωρίας περὶ πατριωτικῆς φιλοτιμίας, περὶ τῆς εὐκλείας καὶ τῆς εὐημερίας, ἣν φέρει εἰς τὸ ἔθνος ἡ ἐλευθερία, καὶ βαθμηδὸν ἐξαπτόμενος, διέταξε νὰ κλειδώσωσι τὴν θύραν, καὶ τότε μετὰ συγκεκινημένης φωνῆς μᾶς ὠμίλησε περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἦν ἄλλοτε ἡ μήτηρ τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἐπ' ἐσχάτων δὲ κατέκειτο δούλη περιφρονουμένη, καὶ ἠύχθη καὶ προήγγειλε τὴν ἀναγέννησιν αὐτῆς μετὰ λέξεων θερμοτάτων, μέχρις οὗ δάκρυα ἀνέβλυσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, προκαλέσαντα ἀκατάσχετον ἐνθουσιασμὸν εἰς πᾶν τὸ ἀκροατήριον.

Τῆς σκηνῆς ταύτης μάρτυρες, οὐχ ἦττον τῶν ἄλλων συγκεκινημένοι ἦσαν καὶ οἱ ἡγεμονόπαιδες καὶ ὁ παιδαγωγὸς αὐτῶν, ὥστε οὐδεμία ἐδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι αὕτη δὲν ἔμεινεν ἄγνωστος εἰς τὸν ἡγεμόνα. Καὶ ὁμῶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Γεννάδιος προσεκλήθη εἰς γεῦμα εἰς τὴν Αὐλήν!

Μετὰ δὲ τὸ Γυμνάσιον ἐπεμελήθη ὁ πατήρ μου τῆς συστάσεως Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ὅτε ἐπήγαμεν εἰς Βουκουρέστιον, θέατρον ὑπῆρχεν ἤδη ἐκεῖ, οἰκοδόμημα ἱκανῶς εὐπρεπές, εἰς ὃ Γερμανοὶ ἡθοποιοὶ ἐδίδασκον τραγωδίας, κωμωδίας καὶ μελοδράματα. Τὸ πρῶτον ὄραμα εἰς ὃ ποτε παρέστην πρὸς μεγίστην ἐκπληξιν καὶ ἐνθουσιασμόν μου, ἦν τοῦ Μοζάρτ ὁ «Μαγικὸς αὐλός». Ἐνθυμοῦμαι δὲ καὶ ὅτι ὁ θίασος, διασκευάσας ποτὲ κατὰλληλον θέσιν τινὰ σύνδενδρον τῶν περιχώρων τοῦ Βουκουρεστίου, παρέστησεν εἰς αὐτὴν ἐν ὑπαίθρῳ ἐνώπιον τῆς Αὐλῆς καὶ παμπληθοῦς ἀκροατηρίου τοὺς «Ληστάς» τοῦ Σχιλλέρου, καὶ οἱ λησταὶ εἰσήλασαν ἔφιπποι εἰς τὴν πλατεῖαν, ἧτις ἐχρησίμευεν ὡς σκηνή. Ἐνδιεφέρετο δὲ μεγάλως εἰς τὸ θέατρον ἢ τε λοιπὴ κοινωνία πᾶσα καὶ ἡ Αὐλή, ἧτις σχεδὸν οὐδέποτε ἔλειπεν ἀπὸ τῶν παραστάσεων, εἰς δὲ τὸ ἡγεμονικὸν θεωρεῖον παρῆν πάντοτε ὁ Κ. Νικόλαος Σκουφός, εἰς ὃν ἦν ἀνατεθειμένη ἡ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου, καὶ ὅστις, καθ' ὃ σπουδᾶσας ἐν Μονάχῳ, ἐξήγει εἰς τοὺς ἡγεμονίδας τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς λεγόμενα· καὶ ἡ δομνίτσα Ραλοῦ δὲ ἐσπούδαζε καὶ ἐνόει ἡ ἰδία τὴν Γερμανικὴν. Ἦσαν δ' οἱ ἡθοποιοί, καθ' ἃ ἐνόουν, καὶ καθ' ἃ δύναιται ἐκ μνήμης ἤδη νὰ κρίνω, ἐκ τῶν δοκιμωτάτων, οἱ σύζυγοι Steinfelds, καὶ οἱ σύζυγοι Ραάν, καὶ ἡ ὠραιότατη Dill, ἦν διὰ τὴν τεχνικὴν ἱκανότητα, τὴν χάριν τῶν τρόπων, καὶ τὴν λεπτὴν αὐτῆς ἀγωγὴν, ἰδίως ἐξετίμα, καὶ ἐνίοτε καὶ προσεκάλει καὶ περιεποιεῖτο ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια. Ἐλατρεύετο δ' ἡ νεᾶνις ὑπὸ παντὸς τοῦ κοινοῦ τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ εἰς ἓνα τῶν νέων εὐπατριδῶν τοῦ Βουκουρεστίου ἐνέπνευσε διακαέστατον ἔρωτα, εἰς ὃν καὶ αὕτη μετὰ ποιητικωτάτης ἀφοσιώσεως ἀνταπεκρίνετο. Καὶ ἐγὼ δ' αὐτός, καίτοι παιδίον, εὕρισκον ἐξαίσιον τὸ κάλλος αὐτῆς, καὶ ὁσάκις

ἐφ' ἡμέρας διηρχόμεθα πρὸ τῆς οἰκίας της, ἔχαιρον μεγάλως ἂν τὴν ἐβλεπον εἰς τὸ παράθυρον, καὶ τὴν ἐχαιρέτων. Ἐκείνη δὲ ἄστειαν βεβαίως εὐρίσκουσα τὴν ἔκφρασιν ταύτην τοῦ παιδικοῦ θαυμασμοῦ μου μοὶ ἀπέδιδε μετ' ἀπαραμίλλου χάριτος τὸν χαιρετισμὸν πρὸς πολλὴν διασκέδασιν τῶν περὶ ἐμέ, καὶ πρὸς ζηλοτυπίαν ἰσως τινῶν, οἵτινες δὲν ἤξιοῦντο τοιαύτης φιλοφρονήσεως.

Περίεργον μοὶ φαίνεται καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε ἀναπολῶ τὰς τότε ἐντυπώσεις, πόσον τὸ κάλλος ἐπιδρᾷ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν παιδίων. Τοῦτο βεβαίως διότι, ἅμα ἄρχεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν αἰσθητικῶν δυνάμεων, ἡ ψυχὴ τίθεται εἰς ἁρμονίαν πρὸς τὴν ἐξω φύσιν, ἧς τὴν ἁρμονίαν ἀντανάκλᾳ ὑπερτάτως τὸ ἀνθρώπινον κάλλος. Μία τῶν ὠραιότερων Κυριῶν ἐν Βουκουρεστίῳ ἦν τότε ἡ Κ^α Ζήγκα (Ζωή) Φλωρέσκου, πρωτότοκος θυγάτηρ τῆς Κ^{ας} Φωκᾶ, καὶ θεία τῆς Δώρας δ' Ἰστρίας. Τοσοῦτος δ' ἦν ὁ παιδικὸς θαυμασμός μου πρὸς τὴν καλλονὴν αὐτῆς, ὥστε μίαν ἐσπέραν, ὅτε ἐδίδετο χορὸς παρ' ἡμῖν ἐλθὼν ἐστάθην ὀπίσω της ἐν ᾧ ἐχόρευε, καὶ κρυφίως ἔκοψα διὰ ψαλλίδος μικρὰν ἄκραν τῆς κρεμαμένης λαμπρᾶς πλεξίδος της ἵνα τὴν φυλάξω εἰς ἐνθύμημα. Εὐτυχῶς δὲν ἀνεκαλύφθη ἡ ἀνόητός μου αὐθάδεια· ἄλλως δὲν θὰ διέφευγον τοὺς καγχασμοὺς καὶ ἴσως καὶ ὑλικωτέρας ποινὰς δι' αὐτήν.

Καὶ τῆς θείας μου Κ^{ας} Γκίκα (τῆς ἀδελφῆς τοῦ πατρός μου) ἐθαύμαζον οὐχ ἥττον τὴν καλλονὴν, καὶ πολλάκις, πρὸς πολλὴν διασκέδασιν αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων, τὴν παρεκάλουν νὰ φορῇ εἰς τὴν κεφαλὴν χρυσὴν τινα ἀλυσσίδα, ἥτις κατ' ἐμέ ἔπρεπεν ἐξαίρετως εἰς τὴν μέλαιναν κόμην της, τὴν μέχρι τῶν ποδῶν της κατερχομένην. Ὡς ὅμως σήμερον δύναμαι νὰ κρίνω, ἔχων πάντοτε πρὸ τῆς μνήμης μου τῆς ἀγαπητῆς θείας μου τὴν μορφήν, ἐξόχως μὲν ὠραία δὲν ἦτον· ἀλλ' εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς της ἐπέλαμπεν ἀπὸ τῆς ψυχῆς της ἡ καλλονή.

Ἄγνοῶ ἂν ἡ ὑπερτάτη ἐπιμέλεια τοῦ Θεάτρου εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς τὸν πατέρα μου· ἢ ἂν ἦν ἐντὸς τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας του. Ἀλλ' ὅπως δῆποτε ἡ χρῆσις ἦν αὐτῆς ἐποιήσατο ἦν ὁ μετὰ

πάσης δραστηριότητος ὁργανισμὸς Ἑλληνικῆς σκηνῆς. Διὰ τῆς νοήμονος ἐνεργείας τοῦ κατηρτίσθη μετ' οὐ πολὺ θίασος, οὗ πρῶ-
τιστὰ μέλη ἦσαν ὁ Ἀριστέας, ὅστις εἶχεν, ἢ δὲν ἤξεύρω ἂν ἔκ-
τοτε, καὶ ἔνεκα τῆς σκηνικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος, ἔλαβε τὸν βαθ-
μὸν Καμινάρη· ὁ Σωμάκης, ὁ ἐν Ἑλλάδι ὡς πρόεδρος τοῦ Ἀρείου
Πάγου ἀποθανών· ὁ Κοκούλης, μετέπειτα ἐν Δακίᾳ εἰς τὸ διδα-
σκαλικὸν ἐπάγγελμα ἐπιδοθείς, καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτοδίδακτοι μὲν
πάντες, ὅπως οὖν ἐξωγκωμένην καὶ ἐνίοτε ἐπιτετηδευμένην ἔχοντες
τὴν ἀπαγγελίαν, ἀλλὰ μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν τέχνην,
ὡς εἰς ἐνάσκησιν πατριωτικοῦ καθήκοντος ἐπιδιδόμενοι. Κατ' ἀρχὰς
τὰ γυναικεῖα μέρη ὑπεκρίνοντο, ὡς εἰς τὴν ἀρχαίαν σκηνήν, νεα-
νίαι· βαθμηδὸν δ' εὐρέθησαν καὶ γυναῖκες, ἃς μετὰ παραφόρου χαρᾶς
ἐδέχθη τὸ κοινόν, οὐ μόνον τὸ Ἑλληνικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ τότε ἐντε-
λῶς Ἑλληνίζον ἐγγώριον.

Ἦσαν δὲ μετὰ τῶν διδαχθέντων δραμάτων τινὲς μεταφράσεις
τῶν τοῦ Κοτζεβοῦ, αἱ τοῦ πατρός μου ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου, αἱ
τραγωδίαί τοῦ Ῥίζου, «Πολυξένη» καὶ «Ἀσπασία», καὶ περὶ τὰς
μετάφρασεις τοῦ Φιλίππου τοῦ Ἀλφιέρη. Ὁ θίασος εἶχεν ἐτοιμάσει
καὶ τοῦ Βολταίρου τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ὁ πατήρ μου,
ἔνεκα τῆς ὑποθέσεως, ἣτις ἐδύνατο νὰ φανῇ ὑποπτος εἰς τοὺς τὰ
πάντα τότε κατασκοπεύοντας, ἀπηγόρευσε τὴν παράστασιν, ἐπι-
μόνως ἀντιστάς εἰς πάσας τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς παρακλήσεις
τῶν ἡθοποιῶν, πεμπόντων καθ' ἐκάστην ἐπὶ τούτῳ πρεσβείας.
Τέλος ὅμως ἐνέδωκε μετὰ πλείστας ἐνοχλήσεις, καὶ μάλιστα ἐπεμ-
βάσεις· τὸ δὲ περίεργον ὅτι αὐταὶ προήρχοντο μάλιστα ἐκ τῆς ἡγε-
μονικῆς οἰκογενείας· καὶ ἡ ἐσπέρα τῆς παραστάσεως ἦν θριαμβευ-
τικὴ διὰ τὸ θέατρον, μὴ ἐπαρκοῦν νὰ περιλάβῃ οὐδὲ τὸ ἡμισυ τοῦ
συρρέυσαντος φιλοθεάμονος πλήθους. Εἰς τὴν παράστασιν δ' ἐκείνην
παρευρέθη μὲν ὁ διδάσκαλος ἡμῶν Κ. Ἐρκουλίδης, ὅστις καὶ θαύ-
ματα περὶ αὐτῆς διηγεῖτο, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡμεῖς, διότι μᾶς ἀπηγο-
ρεύθη τοῦτο ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ εἰς ἐπανάληψιν τῆς τραγωδίας
ἄδεια δὲν ἐδόθη, διότι ἄφρων ἐνέργεια ἐδύνατο οὐ μόνον τοῦ θεάτρου

τὴν ὑπαρξιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα σπουδαιότατα ἐθνικὰ συμφέροντα νὰ διακινδυνεύσῃ.

Δὲν περιορίζετο δὲ εἰς τούτων τῶν ἰδρυμάτων τὴν ἐπιμέλειαν ἡ ἄσφα ἢ πατριωτικὴ μέριμνα του. Μεμυημένος εἰς ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἐνήργει ὑπὲρ αὐτῆς, ἀφ' οὗτου ἦν ἐν Βουκουρεστίῳ, πάντοτε μὲν ἐν κρυπτῷ, ἀλλ' ἀνετώτερον ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει· ὥστε οὐδ' ἡμᾶς, τὰ παιδία, διέφευγεν ὅτι ἡ ἐλευθέρωσις τῶν Ἑλλήνων ἦν τοῦ βίου του τὸ διηνεκές ὄνειρον, καὶ ὅτι ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀδείας ἦν τῷ παρεῖχεν ἡ ὑψηλὴ αὐτοῦ θέσις, εἰργάζετο ὑπὲρ τοῦ μεγάλου σκοποῦ δραστηρίως, εἰ καὶ οὐχὶ ἀκινδύνως. Πολλάκις ἐβλεπον μετὰ θαυμασμοῦ φουστανελλοφόρους εἰσερχομένους καὶ κατακλειομένους εἰς τὸν κοιτῶνά του εἰς μακρὰς συνεντεύξεις, καὶ ὀνομάζων μοι ἐνίοτε αὐτούς, τὸν Σάββαν, τὸν Γεώργιον τὸν Ὀλύμπιον, μᾶς ἔλεγεν ὁ πατήρ μου ὅτι οὗτοι εἰσὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἡ ἐλπίς καὶ οἱ ἥρωες, οἱ μέλλοντες τῆς Ἑλλάδος Μιλτιάδαι καὶ Θεμιστοκλεῖς. Ἦξευρον δέ, ἢ ἴσως ἔμαθον ἔκτοτε, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, αὐτὴν τὴν κεφαλὴν του ἐκθέτων, διετέλει ἐν ἀλληλογραφίᾳ μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὄντος τότε ἐν Ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, καὶ ἐπίσης γινώσκοντος τὰ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας διενεργούμενα.

Περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ μήτηρ μου βαρέως ἀσθενήσασα, ὅταν ἀνέλαβε, συμβουλῇ καὶ ἐγκρίσει τῶν ἱατρῶν δι' ἀλλαγὴν ἀέρος, ἀπεφάσισε νὰ περιοδεύσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Βλαχίας, συνοδευμένη ὑπὸ τῆς μάμμης μου, τῆς γιαγιά Ραλοῦς, καὶ ὑπὸ τινων ἀρχόντων. Ἡ ἐπιθυμία μου νὰ συμπεριληφθῶ εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἦτο μεγίστη, ἀλλ' ἡ ἐλπίς οὐδεμία, διότι ὁσάκις ἐτόλμησά τινα ὑπαιτιγμόν, ἢ παντάπασι δὲν ἐδόθη προσοχὴ εἰς τοὺς λόγους μου, ἢ διετάχθην νὰ μὴ λέγω ἀνοησίας. Ἐν τούτοις μίαν ἐσπέραν, μὴ ἀπέχουσιν πολὺ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως, ἐν ᾧ οἱ γονεῖς μου ἦσαν εἰς τὴν Αὐλὴν, μείναντες μόνοι κατ' οἶκον ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφὴ μου, πάντοτε τῆς μικρᾶς μὴ λαμβανομένης εἰσέτι ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν ἡλικίαν της, ἐξεφράζομεν ἀμοιβαίως τὴν λύπην ἡμῶν, διότι

δὲν μᾶς ἐπετρέπετο νὰ συνοδοιπορήσωμεν. Τότε ἀστεία ἰδέα μοὶ ἐπῆλθεν. Ἐλάβομεν χαρτίον καὶ κάλαμον, καί, διὰ κοινῆς συνεργασίας, σωρεύσαντες σολοικισμοὺς καὶ βαρβαρισμοὺς μετὰ γενικῶν καὶ ἴσως καὶ ὀνομαστικῶν ἀπολύτων, συνετάξαμεν, ὁῖον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, ἱκετηρίαν, ἣν καὶ ἐπέμψαμεν εἰς τὸν πατέρα μου. Ἡ ἐλπίς καὶ προσδοκία ἡμῶν δὲν ἦτον ἄλλη, ἢ ὅτι ἤθελε γελάσει διὰ τὴν ἐπίνοιαν καὶ διὰ τὸ κωμικοτραγικὸν ἡμῶν ὕφος· ἀλλὰ μόλις παρῆλθεν ἐν τέταρτον, καὶ ἠκούσαμεν ἁμαξάν εἰσερχομένην, καὶ ὑπηρέτης αὐλικὸς ἀναβάς, μοὶ εἶπεν ὅτι ἐπέμφθη ἵνα μὲ φέρῃ εἰς τὴν Αὐλήν. Τοῦτο πολλάκις ἐγίνετο καὶ ἄλλοτε, καὶ ἐπομένως περιχαρὴς τὸν ἠκολούθησα. Φθάς δ' ἐκεῖ, ἐκομίσθην πρὸς τὸν πατέρα μου εἰς τὸν ἡγεμονικὸν ἀντιθάλαμον, ὄντα πλήρη αὐλικῶν κατὰ τὸ σῶνθηες, καὶ εὗρον ὅτι πάντες εἶχον ἀναγνώσει τὴν ἐπιστολήν μου, καὶ μὲ περιεστοίχισαν ὁμιλοῦντές μοι περὶ αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ μετὰ παιδικῆς φλυαρίας ὑπεστήριζον παρ' αὐτοῖς τὸ θέμα μου, καὶ κατ' ὀλίγους τοὺς ἐκέρδησα πάντας ὑπὲρ τῶν ἀξιώσεων ἡμῶν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Αὐθέντην, ὅστις ἀκούσας περὶ τῆς ἐπιστολῆς καὶ τῆς δικηγορίας μου, εἶπεν εἰς τὸν πατέρα μου ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν παράκλησίν μου. Οὕτως ἀπεφασίσθη ὅτι καὶ ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφὴ μου ἠθέλομεν συναπέλθαι εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ! Καὶ ταύτης μὲν δὲν διετήρησα ὅσον ἔπρεπε τὰ καθέκαστα εἰς τὴν μνήμην, ἀλλ' ἠξέυρω μόνον ὅτι ἦτον λίαν πανηγυρικὴ, διότι ἡ σύζυγος τοῦ Ποστελνίκου, ἡ ἀνεψιά, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀδελφὴ τοῦ Αὐθέντου, νὰ ἐπισκέπτονται, μετὰ λαμπρᾶς συνοδείας ἀρχόντων, θεραπόντων καὶ σωματοφυλάκων τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις, τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας, ἣν συμβᾶν σπανιώτατον τότε, ἴσως καὶ μοναδικόν. Πανταχοῦ λαός, ἀρχαὶ καὶ ἡ ἐπαρχιακὴ ἀριστοκρατία μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ τῶν μεγίστων τιμῶν. Εἰς τὰς πόλεις κατελύομεν εἰς τὰ διοικητήρια, ἀνθοστόλιστα καὶ σημαιοστόλιστα, εἰς πολυτελεστάτας αἰθούσας, καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἡμῶν τῶν παιδίων πρώτη φροντίς καὶ ἰδίᾳ διασκέδασις ἦν νὰ στρέφωμεν τοὺς δείκτας καὶ νὰ καταστρέφωμεν τὰς μηχανὰς τῶν κοσμοῦντων αὐτὰς ὡραίων

ρολογίων, χωρὶς οὐδεὶς νὰ τολμᾷ τὴν ἐλαχίστην παρατήρησιν, ἔχρις οὐ ἡ μήτηρ μου, γινῶσιν λαβοῦσα τοῦ ἐπιβλαβοῦς ἡμῶν παι-
 νίου, διέκοψεν αὐτὸ δι' ἐπιπλήξεων. Μᾶς παρετίθεντο δὲ παντα-
 οῦ πολυτελέστατα δεῖπνα, εἰς ἃ προσεκαλοῦντο καὶ πάντες οἱ
 προὔχοντες τῆς πόλεως, μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Εἰς μίαν δὲ
 πόλιν, τὸ Ῥίμνικον, ὁ διοικητὴς, μὴ ἄρκεσθεις νὰ μᾶς ὑποδεχθῇ
 διὰ κωδωνοκρουσίας, ἤθελε καὶ διὰ κανονοβολισμῶν νὰ χαιρετίσῃ
 τὴν ἄφιξιν ἡμῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τότε ἡ Δακία πυρροβόλα δὲν εἶχε,
 καὶ ἡ κτῆσις αὐτῶν θὰ τῇ προσήπτετο ὡς ἐγκλημα, ὁ διοικητὴς
 κατέφυγεν εἰς τέχνασμα, δι' ὃ ἐδικαιοῦτο ἴσως νὰ καυχηθῇ ὅτι, ἂν
 δὲν ἐφεῦρε τὴν πυρίτιν, ἐφεῦρεν ὅμως ἡ καὶν θὰ ἐφεύρισκεν, ἂν δὲν
 ὑπῆρχον, τὰ πυρροβόλα. Εἰς ῥίζας δένδρων βαθείας ἐνσκάψας ὅπας
 ἐπλήρωσεν αὐτάς πυρίτιδος, καὶ αἱ ἐκρήξεις, ἂν οὐχὶ ἄλλο, ἀκρι-
 βῶς καὶν παρῆγον τῶν πυρροβόλων τὸν κρότον, ὅστις καὶ μόνος ἦν
 ἀπαιτούμενος. Εἰς ἑτέραν ἐλθόντες πόλιν ἀφ' οὗ διέβημεν τὸν πο-
 ταμόν, νομίζω τὸν Ὀλτον, ἐφ' οὗ ἔκειτο, εὔρομεν ἐπὶ τοῦ ἀντιπέ-
 ραν χείλους ὡραίαν σκιάδα ἐπίτηδες οἰκοδομηθεῖσαν, καὶ ἐν αὐτῇ
 μᾶς ὑπεδέχθησαν πᾶσαι αἱ κυρίαι τῆς πόλεως ἀδαμαντοστόλιστοι,
 μᾶς προσέφερον παγωτὰ καὶ γλυκύσματα, καὶ εἶτα μᾶς προέπεμ-
 ψαν εἰς τὴν ὀρισθεῖσαν δι' ἡμᾶς κατοικίαν, ὅπου, μετὰ πολυτελὲς
 γεῦμα, μᾶς περιέμενε φωταψία καὶ χορός. Ἔτι δ' ἐπισημοτέρᾳ
 ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ εἰς Κραγιόβαν, ἥτις ἦν ἡ πρωτεύουσα τῆς Μι-
 κρᾶς λεγομένης Βλαχίας, καὶ ὅπου ὁ διοικητὴς, ὡς ἀνώτατος ἀντι-
 πρόσωπος τοῦ Αὐθέντου, εἶχεν εἶδος Αὐλῆς καὶ προήδρευε διοικητι-
 κοῦ συμβουλίου (Διβανίου). Ἀλλὰ τὸ τερπνότερον μέρος πάσης
 τῆς ὁδοπορίας ἦν ἡ κατάρρυτος καὶ κατάρυτος χώρα περὶ τὸ Κουμ-
 πουλούγγιον, κατὰ τῶν Καρπαθίων τοὺς πρόποδας, ἀληθῆς κῆπος
 αὐτοφυῆς, οὗ αἱ φυσικαὶ καλλωναὶ τοσοῦτο ζωηρῶς ἐνετυπώθησαν
 εἰς τὴν φαντασίαν μου, ὥστε, εἰ καὶ τότε ἡμῖν μόλις δεκαετῆς,
 νομίζω ὅτι βλέπω ἔτι ἐμπρός μου καὶ τὰς πρασίνας αὐτοῦ πεδιάδας,
 καὶ τοὺς ἀνθοσκεπεῖς λόφους του, καὶ τοὺς καθαροὺς ῥύακας τοὺς
 παντοίως διακλαδευομένους ἢ παραλλήλως ῥέοντας ὑπὸ δένδροστοι-

χίας, ἢ ἔρποντας ὑπὸ ἄλσῃ μυστηριώδη. Εἰς τὴν ὄχθην ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ὅτε ἀνεχωροῦμέν ἐφύτευσα, τῇ βοηθείᾳ τῶν ἀκολούθων ἡμῶν, κλάδον ἰτέας, εἰς ἐνθύμημα· ἄλλ' ἥτις ἀγνοῶ ἂν ἔκτοτε ἐρρίζοβόλησε καὶ ἐβλάστησε, καὶ ἂν ἴσως ἐπὶ μακροῦς χρόνους θὰ ἐξακολουθῇ ἀκμάζουσα, ὅταν ὁ φυτεύσας αὐτὴν δὲν θέλει ὑπάρχει.

Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν εἰς Βουκουρέστιον ἡ μήτηρ μου εἶχεν ἐντελῶς ἀναλάβει.

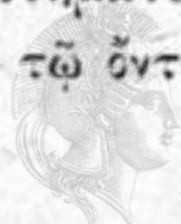
Ὀλίγον δὲ πρὸ τούτου, ἢ μετὰ ταῦτα, μεγαλοπρεπεστάτῃ ἐγένετο δεξίωσις ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ Αὐλῇ εἰς τὸν Αὐθέντην τῆς Μολδαβίας Σκαρλάτον τὸν Καλλιμάχην, ὅστις ἀνακληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, διήρχετο μετὰ πάσης τῆς οἰκογενείας του διὰ Βουκουρεστίου, ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν ἀδελφὴν του δόμναν Εὐφροσύνην. Μεταξὺ ἄλλων ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸ θέατρον ἐφωταγωγῆθη λαμπρῶς τὴν ἐσπέραν καθ' ἣν ἐπεσκέφθη αὐτὸ ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια. Διεδέχθη δὲ τὸν Σκαρλάτον Καλλιμάχην εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδαβίας ὁ Μιχαήλ Σοῦτσος. Καθ' ὅσον δ' ἐνθυμοῦμαι, δὲν νομίζω καὶ οὗτος νὰ διῆλθε διὰ Βουκουρεστίου.

Ἄλλ' ἄλλο πολὺ σπουδαιότερον συμβᾶν συνεκίνησε μετὰ τινα καιρὸν ἡμᾶς, τοὺς μαθητὰς τοῦ Γυμνασίου. Ἐν ᾧ ἡκρώμεθα τὸν διδάσκαλον, αἶφνης θόρυβος ἡκούσθη εἰς τὴν αὐλὴν καὶ τοὺς διαδρόμους, ἀναγγέλλων ὅτι ἀσύνηθές τι συνέβαινεν, καὶ ἀμέσως ἀγγελία διέτρεξεν ὅλον τὸ σχολεῖον, ὅτι ὁ Αὐθέντης ἤρχετο εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ. Τοῦτο ἦν πρωτοφανὲς καὶ ἀπαραδειγματίστον, καὶ διὰ τοῦτο διτήγειρε μεγάλην συγκίνησιν. Τῷ ὄντι δὲ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἅμαξαι καὶ δορυφόροι ἐπλήρωσαν τὴν εὐρείαν αὐλὴν, καὶ ὁ Ἡγεμὼν, ὑπὸ μάλης κρατούμενος ἀμφοτέρωθεν, ἀνέβη βραδέως, καὶ ἐλθὼν ἐκάθησεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς ἕκαστον τῶν ἀκροατηρίων, θερμὴν μέριμναν δεικνύων ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὴν δ' ἐσπέραν πάντες ὠμίλουν ἐν τῇ αὐλῇ περὶ τοῦ ἀπροσδοκῆτου τούτου κινήματος τοῦ Αὐθέντου, καὶ ἐξέθετον καὶ ἐσχολιάζον τὰς λεπτομερείας αὐτοῦ· ἡ δὲ κολακεία εὗρισκεν ἄφθονον ὕλην εἰς πολλαπλάσιασμόν τῶν δικαίων ἐπαίνων.

Μεταξὺ ἄλλων ὅμως τινὲς διηγοῦντο ὅτι, ὅτε ἀνεχώρει ἡ ἡγεμονικὴ ἄμαξα, εἰς κύων καθήμενος ἐμπρὸς αὐτῆς ὠρύετο, οὐδ' ἤθελε νὰ φύγῃ καίτοι διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἡνιόχων καὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ ὅτι καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν, προπορευόμενος, ἐξηκολούθει ἐπιμόνως τὰς πενθίμους αὐτοῦ ὕλακας. Τὸ διήγημα τοῦτο ἤκουσα τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐσπέραν ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, καὶ ὑπὸ τινων ἐξηγούμενον ὡς κακὸν οἰωνόν, ἐν ᾧ ἄλλοι, οἱ ἦττον εὐπιστοι, ὡς ἐνθυμοῦμαι φέρ' εἰπεῖν τὸν νέον **κόμισσον** Δημήτριον Σοῦττον, (πρεσβύτερον ἀδελφὸν τῶν ποιητῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Παναγιώτου), ἐγέλων διὰ τὴν πρόληψιν, καὶ ἔλεγον ὅτι φυσικὸν τοῦ κυνὸς ἦν νὰ ὠρύηται, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ προφητεύῃ.

Καὶ ὅμως παράδοξος σύμπτωσης ! Ἐπηλήθευσε τοῦ κυνὸς ἡ ἀπαίσιος προφητεία ! Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐπισκέψεως εἰς τὸ σχολεῖον ὁ Αὐθέντης ἡσθένησε, καί, μετὰ μίαν ἐβδομάδα, ἀπέθανεν. Ἡ ἀσθένεια ἦν ἀπλοῦν ἐρυσίπελας, νομισθὲν κατ' ἀρχὰς ἀκίνδυνον, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον λαβὸν κακοήθη χαρακτῆρα, μέχρις οὗ ἀπροσδοκῆτως ἐπέφερε κεραυνοβόλον τὸν θάνατον. Ἐπὶ πολὺ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐνομίσθη καὶ διεδίδετο ὅτι τὸν ἡγεμόνα ἐφαρμάκευσαν οἱ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς μέγα πρόσκομμα εἰς τῶν πατριωτικῶν σκοπῶν των τὴν πρόοδον. Ἀλλ' ὁ πατήρ μου, ὅστις ἐγνώριζε πάντα τὰ κατὰ τὸν Αὐθέντην, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς τελευταίας τοῦ ἀσθενείας διέμενε πάντοτε σχεδὸν πλησίον του, μ' ἐβεβαίωσε πολλάκις ὅτι τοῦτο ἦν ἄντικρυς πλάνη καὶ κενὸν ἐπινόημα, ἀληθῶς δ' ὅτι τὸ ἐρυσίπελας μόνον τὸν ἐθανάτωσε. Μοὶ προσέθετε δ' ὅτι οὐδ' εἶχεν ἡ Ἑταιρία λόγον ἵνα τὸν ὑποβλέπη, διότι, ὡς καὶ πολλάκις καὶ παρὰ τοῦ ἰδιαιτέρου τοῦ γραμματέως Βαλέττα, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ πατρός μου λόγος ἐγίνετο περὶ μεγάλου τινὸς ἐθνικοῦ σκοποῦ ὅστις παρεσκευάζετο, οὐδέποτε ἀντέπραξε πρὸς αὐτὸν ἢ κατ' αὐτοῦ ἐξεφράσθη, περιωρίζετο δὲ μόνον πάντοτε εἰς τὸ νὰ μὴ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν ὁμιλίαν, προσποιούμενος ὅτι δὲν τὴν ἤκουσε. Περὶ δὲ τῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων του ὁ πατήρ μου οὐδεμίαν εἶχεν ἀμφιβολίαν, καὶ ταῦτα τῷ ὄντι πρὸς

τοῖς ἄλλοις ἀπέδειξεν καὶ ἡ πρὸς τὸν Γεννάδιον καὶ τὸ σχολεῖον συμπεριφορὰ του.

Ὡς κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἡ εἶδησις ὅτι ὁ Αὐθέντης ἀπέθανεν. Πόσαι τύχαι ἀνατραπεῖσαι! Πόσα ὄνειρα διασκευασθέντα, πόσοι φόβοι περὶ τοῦ μέλλοντος! Καὶ εἰς τὴν αὐλὴν πένθος καὶ θρῆνος καὶ ἀπελπισία, ἀντὶ τῆς πρόην εὐθυμίας, καὶ πασῶν ἐκείνων τῶν λαμπροτήτων καὶ τῶν μεγαλοπρεπειῶν. Ἡ κηδεῖα τοῦ Αὐθέντου ἐγένετο δημοτελεστάτη καὶ λαμπρὰ οἶαν οὐδέποτε ἐνεθυμεῖτο τὸ Βουκουρέστιον, διότι ὁ Αὐθέντης Σοῦτσος ἦν ὁ πρῶτος Φαναριώτης ἡγεμὼν ὁ φυσικὸν θάνατον ἀποθανὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου του. Ἦν δ' αὐτὸς καὶ ὁ ἔσχατος, εἰ καὶ οὐδεὶς ἔτι προέβλεπε τοῦτο.

Ἦδη δ' ἐστοχάζετο ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς, περὶ τῆς θλιβερᾶς ἐπιστροφῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε εἶδησις ἦλθεν, ἴσως οὐχὶ ὅλως ἀπροσδόκητος διὰ τινὰς μεμυημένους, ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ πύλη προὔτιθετο εἰς τὸν ἀποβιώσαντα ἡγεμόνα νὰ δώσῃ διάδοχον τὸν πρωτότοκον υἱὸν αὐτοῦ Νικόλαον. Τοῦτο ἤχησε παρηγόρως διὰ τινὰς, ὧν ἡ θλίψις ἀπέβλεπεν ὀλιγώτερον εἰς τοῦ ἡγεμόνος τὸν θάνατον παρὰ εἰς τὴν ἀπόσβεσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐλπίδων καὶ βλέψεων. Ἀλλ' ἡ τύχη ἄλλα τοῖς ἐπεφύλαττεν.

4.

Αὐγὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἀναστάσεως.

Μέγα συμβάν πολλοῖς ἀπροσδόκητον! Ἀναστάσεως ἡμέρα διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ πάντα Ἑλληνα!

Πρὸ τοῦ θανάτου ἤδη τοῦ Αὐθέντου, νομίζω, εἶχε φθάσει ἡ εἶδησις ὅτι μυστικός τις ἀπόστολος, Ἀριστείδης καλούμενος, πεζὸς μεταβαίνων διὰ τῆς Βλαχίας εἰς Βουλγαρίαν, εἶχε συλληφθῇ ὑπὸ

τῶν Ὀθωμανῶν παρὰ τὸν Δούναβιν κατὰ τὸ Ρουστσούκιον, καὶ ἐντὸς τῶν πελμάτων τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ εὑρέθησαν ἔγγραφα περιέχοντα τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

Ἡ περίστασις αὕτη ἔπεισε, φαίνεται, τοὺς ἑταίρους, ὅτι κίνδυνος ἐπέκειτο ἂν ἀνέβαλλον ἐπὶ πλέον τὴν ἐπιχειρήσιν των, καὶ ὥς αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦ Αὐθέντου ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐκρήξεως. Ἀγνοῶ δ' ἂν αὐτῆς προανάκρουσμα, ἢ ἂν μόνον πρόσθετος ἀφορμὴ εἰς ἐπιτάχυνσιν τῆς ἐνάρξεως ὑπῆρξε καὶ ἡ στάσις τοῦ Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου, ὅστις ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοινῆς συγχύσεως, ἣν ἐπέφερεν ἡ μεσοαυθεντία, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κατοίκων τῆς μικρᾶς Βλαχίας, καὶ ἐζήτει ὑπὲρ αὐτῶν δικαιώματα. Εἰς τοσοῦτον δὲ βαθμὸν ἦν πατριωτικὸν καὶ φιλελεύθερον τὸ πνεῦμα τῶν μελῶν τῆς αὐθεντικῆς Αὐλῆς, ὥστε τὸ κίνημα τοῦτο, ὡς πρῶτον βῆμα ἐθνικῆς ἐγέρσεως κρινόμενον, ἐνθυμούμαι ὅτι ἐνέπνεεν εἰς αὐτὰ θερμὰς συμπαθείας.

Ἀλλ' ὁ ἀναβρασμὸς προὔχῳρει καὶ τὰ πράγματα ἐταράττοντο· ἐν Βουκουρεστίῳ δ' ἤρχισε νὰ κλονίζηται ἡ ἀσφάλεια· δι' ὃ ἐκρίθη εὐλογον ν' ἀποσυρθῇ ἡ μάλιστα εἰς ἐπιχειρήσεις κακούργων ἐκτεθειμένη ἡγεμονικὴ οἰκογένεια, μεθ' ἧς καὶ ἡμεῖς, εἰς μοναστήριόν τι, δὲν ἤξεύρω ποῖον, ὀχυρόν, εἰς τῆς πόλεως τὰ περίχωρα. Ἐκεῖ δ' ἐμάθομεν περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Αὐθέντου Μιχαήλ Σούτσου ἐξ Ἰασίου. Διεδόθη δὲ καὶ ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, τὴν σημαίαν ἀναπετάσας τῆς ἐθνεγερσίας, εἰσήλασεν ἢ ἔμελλε νὰ εἰσελάσῃ εἰς Μακεδονίαν. Μετ' ἀνυπομόνων λοιπὸν παλμῶν καρδίας περιεμένομεν, δηλαδὴ περιέμενον οἱ περὶ ἡμᾶς μεγάλοι, καὶ ἡμεῖς οἱ μικροὶ ἠκούομεν καὶ ἐπιστεῦομεν, ὅτι τάχιστα θέλει φθάσει εἰς Βουκουρέστιον μετὰ τακτικοῦ στρατοῦ, ἐπαναφέρει ἐκεῖ τὴν τάξιν πληρέστατα, καὶ ἐλευθερώσει τὴν Ἑλλάδα ἐν πρώτῃ μάχῃ. Αἱ συνδιαλέξεις πᾶσαι περιεστρέφοντο ἀναφανδὸν περὶ τὰ σχέδια καθ' ἃ τὸ μέγα ἔργον ἔμελλε νὰ τελεσθῇ. Ἦν δὲ πάντων ἀκατάσχετος ὁ ἐνθουσιασμός, ὅτε μίαν ἡμέραν ἠκούσθη ὅτι ὁ διδάσκαλος Γεννάδιος ὠργάνωσε λόχον ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς των.

Ἄν ὅχι αὐτοὶ οἱ ἡγεμονόπαιδες, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ἠθέλησαν νὰ ταχθῶσι τότε μεταξύ τῶν προμάχων ἐκείνων τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀληθῶς μετ' οὐ πολὺ ἠκολούθησαν τὰς σημαίας οὐχὶ μὲν τοῦ Γενναδίου, διότι οὗτος οὐδὲ κατάλληλος ἦν εἰς στρατολογίαν, οὐδ' ἐπέμεινεν εἰς αὐτήν, ἀλλὰ τὰς τοῦ Ἰεροῦ Λόχου, ὅτε μετὰ ταῦτα συνεκροτήθη ὑπὸ τοῦ Δρακούλη καὶ τοῦ Λασσάνη.

Ἐν τούτοις ὁ Ὑψηλάντης δὲν ἤρχετο, ἡ δ' ἀναρχία ηὔξανεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν καὶ μάλιστα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ὅπου ἐκρίθη ὅτι ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια δὲν διετέλει πλέον ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν μάλιστα οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Αὐλῆς, ὡς ἐλέγοντο, καὶ ὡς ἦσαν ἴσως, οἱ σωματοφύλακες, πέμψαντες ἐζήτουν ὅπως οὖν ἀποτόμως τοὺς μισθοὺς αὐτῶν, καὶ κρυφίως εἰδοποιήθη ἡ ἡγεμονίς ὅτι συνωμοσία ἐτεκταίνετο μεταξύ αὐτῶν ἵνα ἐπιπέσωσιν εἰς τὴν ἡγεμονικὴν οἰκογένειαν, καὶ φονεύσαντες ἢ αἰχμαλωτίσαντες αὐτήν, λεηλατήσωσι τὰ πλούτη ἃ ὑπέθετον ὅτι εἶχεν. Εἶχον δὲ περιστῇ τὰ πράγματα εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε τοιαύτη ἀπειλὴ οὔτε ἀπίθανος ἦν οὔτε δυσεκτέλεστος. Περὶ τοῦ ἀπαισίου δὲ τούτου σχεδίου ἠκούομεν καὶ ἡμεῖς τὰ παιδία· ἀλλὰ τοσοῦτον παιδία ἤμεθα, ὥστε, τὸ κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, δὲν ἐνθυμοῦμαι οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον φόβον νὰ ἡσθάνθην, διότι δὲν εἶχον τὴν συναίσθησιν τοῦ κινδύνου.

Ἐν τούτοις, ἅφ' οὗ ἐλήφθησάν τινα μέτρα προφυλακτικὰ κατ' αἰφνιδίας προσβολῆς, ἀπεφασίσθη ν' ἀναχωρήσωμεν ἐκ Βουκουρεστίου ὅσον τάχιον. Πρὶν δὲ τούτου, ἀπῆλθε μίαν πρωίαν ἡ μήτηρ μου εἰς τὴν οἰκίαν ἡμῶν, ἵνα συσκευάσῃ καὶ συμπαραλάβῃ εἴ τι πολύτιμον εἶχομεν. Ἀλλ' ἐν ᾧ οὕτως ἦν ἐνησχολουμένη, αἰφνης φήμη δὲν ἤξεύρω πόθεν πηγάσασα, διέτρεξε πᾶσαν τὴν πόλιν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον, καὶ αὐθημερὸν θὰ εἰσέλθωσιν εἰς Βουκουρέστιον. Ὁ πανικός φόβος ἦν γενικός· ὅλοι ἔφευγον, ὡς ἕκαστος εἶχε τάχους καὶ τρόπων. Πρὸ παντός δ' ἦν ἀνάγκη νὰ φύγῃ ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια, διότι αὐτῇ ἐπέκειτο ὁ μέγιστος κίνδυνος καὶ ἐξωτερικός καὶ ἐσωτερικός. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ πάντα εἶχον ἤδη κρυ-

ίως παρασκευασθῇ, αἱ ἄμαξαι ἀμέσως ἐξεύχθησαν, αἱ μᾶλλον απαραίτητοι τῶν ὁδοιπορικῶν σκευασιῶν ἐρρίφθησαν εἰς αὐτάς, καὶ πρὶν ἢ τὸ πρᾶγμα διαδοθῇ, ἀπῆλθεν ἡ ἡγεμονίς μετὰ πάσης τῆς ακολουθίας της, ἐν ᾗ συμπεριελαμβανόμεθα. Ἀλλ' ἡ μήτηρ μου λείπει! Δι' ὃ ὁ πατήρ μου ἀντὶ νὰ ἔλθῃ μεθ' ἡμῶν ἔσπευσεν ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ, φεῦ! δὲν τὴν εὔρε, καὶ ἔμαθεν ὅτι ἄντρομος ἐκ τῆς ἀπαισίου φήμης, καὶ ἰδοῦσα τὴν γενικὴν φυγὴν, ἐξῆλθε περὶ τῆς οἰκίας, καὶ οὐδεὶς ἤξευρε ποῦ διηυθύνθη.

Τὸ ἀληθές ὃ ἦν ὅτι οὐδ' ἡ ἰδία ἤξευρε ποῦ ἐπορεύετο, καὶ ἔτρεχεν ἀγνοοῦσα ποῦ, τεθορυβημένη διὰ τῶν ὁδῶν, εἰς ἃς ἐν Βουκουρεστίῳ οὐδεὶς οὐδ' ἀνὴρ, τάξεως ἀνωτέρας τοῦ ὄχλου, ἐξήρχετο ποτε ἄλλως ἢ ἐφ' ἀμάξης. Οὕτω πλανωμένην τὴν ἀπῆντησεν ἡ οἰκογένεια τοῦ ἱατροῦ Καρακάσση, φεύγουσα καὶ αὐτή, καὶ τὴν παρέλαβεν εἰς τὴν ἄμαξάν της· μόνον δὲ εἰς τὴν πόλιν Κίμπιναν ἀπῆντησε τὴν ἡγεμονικὴν οἰκογένειαν, καὶ μᾶς ἀπεδόθη σῶα ἡ μήτηρ μου. Ὁ δὲ πατήρ μου, πλανώμενος εἰς τὰς ὁδοὺς πρὸς ἀναζήτησιν της, παρελήφθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἀπερχομένου τῶν χωρικῶν ἀμαξίων, καὶ οὕτως ἐλθὼν μᾶς εὔρεν ἐπίσης εἰς τὸν αὐτὸν σταθμόν, ὅθεν διηυθύνθημεν, ὡς πάντες οἱ φυγάδες, εἰς Στεφανούπολιν (Kronstadt, Βρασβόν) τῆς Τρανσυλβανίας, ἐγκαταλείψαντες ὀπίσω πᾶν ὅ,τι ἐκεκτήμεθα.

Γ.

ΣΤΕΦΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ταύτης πρὸς ἐνθουμοῦμαι, ἐκτὸς ὅτι ἐγίνετο οὐχὶ ἄνευ φόβου καὶ προφυλάξεων, ὅτι ὅμως εἰς τὴν ἡγεμονίδα ἀπεδίδοντο πάντοτε, ὅπου καὶ διήρχετο, δεξιώσεις μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαθείας τῆς ὀφειλομένης εἰς τε τὴν ὑψηλὴν θέσιν,